

Tourism Faculty

"The Shining Star of Tourism"

1 INTERNATIONAL HALAL TOURISM CONGRESS

PROCEEDINGS BOOKS

07-09 APRIL 2017

ALANYA/TURKEY

1.INTERNATIONAL HALAL TOURISM CONGRESS

07-09 APRIL 2017
ALANYA / TURKEY

PROCEEDINGS BOOKS

Adenya Hotels/ Resort
07-09 April 2017
Alanya / Antalya / Turkey

1.INTERNATIONAL HALAL TOURISM CONGRESS

Editors

Assoc. Prof. Kutay OKTAY
Res. Assist. Huseyin PAMUKÇU

Typesetting

Res. Assist. Huseyin PAMUKÇU

Cover Design

Asst. Prof. Canan TANRISEVER
Res. Assist. Huseyin PAMUKÇU

ISBN: 978-605-4697-04-5

Congress Web Page: <http://www.halaltourismcongress.com/?lang=en>

Facebook: <https://www.facebook.com/HalalCongress/>

Twitter: <https://twitter.com/HalalCongress>

Contact

Kastamonu University, Tourism Faculty
Kuzeykent Campus 37100, Kastamonu / TURKEY

E-mail : turizm@kastamonu.edu.tr

Web : <http://turizm.kastamonu.edu.tr/index.php>

Tel : (0 366) 280 37 00 – 37 06

Phone Number : (0 366) 215 13 64

Not: Any scientific and financial responsibility in this book is in the responsibility of authors.

Consultative Committee

Title, Name Surname	Foundation
Prof. Ahmet AKTAS	Akdeniz University
Prof. Levent ALTINAY	Oxford Brookes University
Prof. Saim ATES	Kastamonu University
Prof. Cevdet AVCIKURT	Balikesir University
Prof. Ozan BAHAR	Mugla Sıtkı Kocman University
Prof. Orhan BATMAN	Sakarya University
Prof. Fusun ISTANBULLU DINCER	Istanbul University
Prof. Mithat Zeki DINCER	Istanbul University
Prof. Hatem EL-GOHARY	Birmingham City University
Prof. Necdet HACIOGLU	Balikesir University
Prof. Azize TUNC HASSAN	Gazi University
Prof. Derman KUCUKALTAN	Arel University
Prof. Kurtulus KARAMUSTAFA	Erciyes University
Prof. Tamara RATZ	Kodolányi János University
Prof. Mehmet SARIISIK	Sakarya University
Prof. Muharrem TUNA	Gazi University
Prof. Mustafa TEPECI	Celal Bayar University
Prof. Ocal USTA	Dokuz Eylul University

(*) Surnames are listed alphabetically.

Scientific Committee

Title, Name Surname	Foundation
Prof. Ali AKPINAR	Necmettin Erbakan University
Prof. Ahmet AKTAS	Akdeniz University
Prof. Levent ALTINAY	Oxford Brookes University
Prof. Zeynep ASLAN	Nevsehir Hacı Bektas Veli University
Prof. Kobogon ATISEV	Kyrgyzstan Economy University
Prof. Cevdet AVCIKURT	Balikesir University

Prof. Tevhit AYENGIN	Canakkale 18 Mart University
Prof. Orhan BATMAN	Sakarya University
Prof. Kemal BIRDIR	Mersin University
Prof. Duriye BOZOK	Balikesir University
Prof. Ahmet VECDI CAN	Sakarya University
Prof. Bermet CURUPOVA	Kyrgyzstan Economy University
Prof. Kahraman CATI	Duzce University
Prof. Senol CAVUS	Adnan Menderes University
Prof. Cihan COBANOGLU	University Of South Florida
Prof. Arslanbek CORMONOV	Kyrgyzstan Tourism Academy
Prof. Canil CUBUROVA	Kyrgyzstan Economy University
Prof. Cengiz DEMIR	Izmir Katip Celebi University
Prof. Fusun ISTANBULLU DINCER	Istanbul University
Prof. Mithat Zeki DINCER	Istanbul University
Prof. Hatem EL – GOHARY	Birmingham City University
Prof. Necdet HACIOGLU	Balikesir University
Prof. Muhsin HALIS	Kocaeli University
Prof. Azize HASSAN	Gazi University
Prof. Sabreen J. ABD EL JALIL	Minia University
Prof. Nuzhet KAHRAMAN	Istanbul Trade University
Prof. Kurtulus KARAMUSTAFA	Erciyes University
Prof. Izzet KILINC	Duzce University
Prof. Said KINGIR	Sakarya University
Prof. Ismail KIZILIRMAK	Istanbul University
Prof. Nilufer KOCAK	Dokuz Eylul University
Prof. Ali KURT	Necmettin Erbakan University
Prof. Salih KUSLUVAN	Istanbul Medeniyet University
Prof. Derman KUCUKALTAN	Istanbul Arel University
Prof. Galimkair MUTANOF	Alfarabi Kazakh National University
Prof. Suayip OZDEMIR	Afyon Kocatepe University

Prof. Yuksel OZTURK	Gazi University
Prof. Cusup PIRIMBAEV	Kyrgyz – Turkish Manas University
Prof. Tamara RATZ	Kodolányi János University
Prof. Asim SALDAMLI	Istanbul Nisantasi University
Prof. Yasar SARI	Eskisehir Osmangazi University
Prof. Mehmet SARIISIK	Sakarya University
Prof. Svetlana SIRMBARD	Bishkek Academy of Finance and Economics
Prof. Mustafa TEPECI	Celal Bayar University
Prof. Muharrem TUNA	Gazi University
Prof. Ercan SIRAKAYA TURK	University Of South Carolina
Prof. Ahmet TAYFUN	Medeniyet University
Prof. Adnan TURKSOY	Ege University
Prof. S. UALIHANOVA	Kazakhstan Kokshetau Pedagogical University
Prof. Ocal USTA	Dokuz Eylul University
Prof. Mehmet Selami YILDIZ	Duzce University
Assoc. Prof. Zafer AKBAS	Duzce University
Assoc. Prof. Elena ABENOVA	Kazakh Economic University
Assoc. Prof. Ali Orhan AKOVA	Istanbul University
Assoc. Prof. Huseyin ALTAY	Mustafa Kemal University
Assoc. Prof. Sarsena AMANCOLOVA	East Kazakhstan State University
Assoc. Prof. Lutfi ATAY	Canakkale 18 Mart University
Assoc. Prof. Burhan AYDEMIR	Balikesir University
Assoc. Prof. Yusuf AYMANKUY	Balikesir University
Assoc. Prof. Bulent BAYRAKTAR	Kyrgyz – Turkish Manas University
Assoc. Prof. Ahmet BAYTOK	Afyon Kocatepe University
Assoc. Prof. Bahadır BILALOV	Azerbaijan Tourism Institute
Assoc. Prof. Ahmet BUYUKSALVARCI	Necmettin Erbakan University
Assoc. Prof. Gulcamal CAPAROVA	Kazakhstan Turan Astana University
Assoc. Prof. MariyaS CUBANOVA	Kazakh University of International Relations
Assoc. Prof. Gurel CETIN	Istanbul University

Assoc. Prof. Temirbek CODURAEV	Kyrgyzstan Arabaev University
Assoc. Prof. Osman Eralp COLAKOGLU	Adnan Menderes University
Assoc. Prof. Murat DOGDUBAY	Balikesir University
Assoc. Prof. V. Ruya EHTIYAR	Akdeniz University
Assoc. Prof. Baris ERDEM	Kyrgyz – Turkish Manas University
Assoc. Prof. Ibrahim GIRITLIOGLU	Gaziantep University
Assoc. Prof. Bilgehan GULCAN	Gazi University
Assoc. Prof. Sakir GORMUS	Sakarya University
Assoc. Prof. Ozlem GUZEL	Akdeniz University
Assoc. Prof. M. Oguzhan ILBAN	Balikesir University
Assoc. Prof. Tatyana IMANGULOVA	Kazakh Academy of Sports & Tourism
Assoc. Prof. Burhan KILIC	Mugla Sıtkı Kocman University
Assoc. Prof. Ozlem KOROGLU	Balikesir University
Assoc. Prof. Ahmet KOROGLU	Balikesir University
Assoc. Prof. Sabır MACITOV	Kazakhstan Kokshetau Pedagogical University
Assoc. Prof. Binali MAMOEV	University of Foreign Languages and Business
Assoc. Prof. Onder MET	Balikesir University
Assoc. Prof. Kutay OKTAY	Kastamonu University
Assoc. Prof. Mehmet Akif ONCU	Duzce University
Assoc. Prof. Selami OZCAN	Yalova University
Assoc. Prof. Zafer OTER	Izmir Kâtip Celebi University
Assoc. Prof. Emrah OZKUL	Kocaeli University
Assoc. Prof. Zulfigarli Muharrem PASA	Azerbaijan Tourism Institute
Assoc. Prof. Elbeyi PELIT	Afyon Kocatepe University
Assoc. Prof. Mustafa SANDIKCI	Afyon Kocatepe University
Assoc. Prof. Hasan Huseyin SOYBALI	Afyon Kocatepe University
Assoc. Prof. Rahman TEMIZKAN	Osmangazi University
Assoc. Prof. Cafer TOPALOGLU	Mugla Sıtkı Kocman University
Assoc. Prof. Oguz TURKAY	Sakarya University
Assoc. Prof. Sevki ULAMA	Sakarya University

Assoc. Prof. Safak UNUVAR	Selcuk University
Assoc. Prof. Ali YAYLI	Gazi University
Assoc. Prof. Irfan YAZICIOGLU	Gazi University
Assoc. Prof. Burhanettin ZENGİN	Sakarya University
Asst. Prof. Ugur AKDU	Gumushane University
Asst. Prof. Aysu ALTAS	Aksaray University
Asst. Prof. Ali AVAN	Afyon Kocatepe University
Asst. Prof. Muharrem AVCI	Kastamonu University
Asst. Prof. Aydogan AYDOGDU	Kastamonu University
Asst. Prof. Gul Erkol BAYRAM	Istanbul University
Asst. Prof. Yasin BILIM	Necmettin Erbakan University
Asst. Prof. Ismail CALIK	Gumushane University
Asst. Prof. Sabri CELIK	Afyon Kocatepe University
Asst. Prof. Sehnaz DEMIRKOL	Istanbul University
Asst. Prof. Muge Hendek ERTOP	Kastamonu University
Asst. Prof. Ali FIDAN	Karadeniz Technical University
Asst. Prof. Aysu HATIPOGLU	Aksaray University
Asst. Prof. Sabahattin KARAMAN	Balikesir University
Asst. Prof. Ibrahim Hakki KAYNAK	Necmettin Erbakan University
Asst. Prof. Gonca KILIC	Afyon Kocatepe University
Asst. Prof. Ömer Lutfu MET	Balikesir University
Asst. Prof. Irfan MISIRLI	Kastamonu University
Asst. Prof. Ozgur ÖZER	Necmettin Erbakan University
Asst. Prof. Asuman PEKYAMAN	Afyon Kocatepe University
Asst. Prof. Davood El JAHWARI	University Of South Carolina
Asst. Prof. Umit SORMAZ	Necmettin Erbakan University
Asst. Prof. Ozlem SURUCU	Sinop University
Asst. Prof. Canan TANRISEVER	Kastamonu University
Asst. Prof. Omer Akgun TEKIN	Suleyman Demirel University
Asst. Prof. Bakyt TURDUMAMBETOV	Kyrgyz – Turkish Manas University

Asst. Prof. Bilal YALCIN	Gumushane University
Asst. Prof. Ozcan ZORLU	Afyon Kocatepe University
Dr. Mohamed BATTOUR	Malaya University
Dr. Hamira Zamani-FARAHANI	Astiaj Tourism Consultancy and Research

(*) Surnames are listed alphabetically.

Executive Committee

Title, Name, Surname	Position
Prof. Saim ATES	Head
Assoc. Prof. Kutay OKTAY	Member
Asst. Prof. Muharrem AVCI	Member
Asst. Prof. Aydogan AYDOGDU	Member
Asst. Prof. Irfan MISIRLI	Member
Asst. Prof. Canan TANRISEVER	Member
Halal Voyage CEO Cuneyt CETIN	Member
Lec. Maiya MYRZABEKOVA	Member
Res. Assist. Dilara Eylul KOC	Member
Res. Assist. Huseyin PAMUKCU	Member
Res. Assist. Emrah YASARSOY	Member

Secretariat

Title, Name Surname, Foundation
Res. Assist. Huseyin PAMUKCU - Kastamonu University / Turkey

CONTENTS

Sunuş	1
Panelistlerin Konuşmaları	4
Helâl Turizme Katkı Açısından Kur'ân Aydınlığında Seyahat	5
Prof. Dr. Ali AKPINAR	
Dünyada Parlayan Yıldız Helâl Turizm	17
Cüneyt ÇETİN	
Nation Branding Halal: Challenges and Opportunities	20
Prof. Dr. Jonathan A.J. WILSON	
Dünyada Helâl Çalışmalarının Dünü Bugünü ve Hedefleri	22
Ahmet GELİR	
Bugünkü Dünyada Seyahat Etmenin ve Konaklamanın İslami Bakışı...	24
Dr. Hüseyin Kâmi BÜYÜKÖZER	
Halal Tourism is it Really Halal?	28
Prof. Dr. Mohamed BATTOUR	
Türkiye'de Helâl Turizm	29
Prof. Dr. Necdet HACIOĞLU	
Sorularla Helâl Turizm / Helâl Turizm Nedir veya Ne Değildir?	30
Prof. Dr. Orhan BATMAN	
Global Muslim Tourism Market Outlook	33
Yakup KOCAMAN	
1. Uluslararası Helâl Turizm Kongresi'nde Sunulan Tam Metin Bildiriler	38
Helâl Konseptli Otellerde Tutundurma Stratejilerine Yönelik Bir Değerlendirme	39
Hasret POYRAZ, Doç. Dr. Kutay OKTAY	
Dini İnançların, Gastronomi Turizmde Destinasyon Seçimine Etkisi	49
Arş. Gör. Cihan CANBOLAT, Yrd. Doç. Dr. Melek YAMAN	
Helâl Turizmde İsrâf ve Tasarruf	57
Prof. Dr. Talat SAKALLI	
Konaklama İşletmelerinde Çalışan Engelli Bireylerin Helâl Turizm Bağlamında Değerlendirilmesi	69
Davud NASİBOV, Selvi GÖÇMEN, Yrd. Doç. Dr. Engin ÜNGÜREN	
Turizm Sektöründe Helâl Gıda Uygulamaları ve Riskleri	83
Hasan KARAOSMANOĞLU, Ali TURAN, N. Şule ÜSTÜN	
Helâl Turizm ve Tesettür Problemi	91
Yrd. Doç. Dr. Muhittin ÖZDEMİR	
Seyahat Acentalarının Helâl Turizm Algılarının Değerlendirilmesi: Uşak İli Örneği	99
Yrd. Doç. Dr. Ozan ÇATIR, Musa KARAÇOR, Öğr. Gör. Kenan SAKALLI	

Helâl Otel İşletmeciliği	109
Doç. Dr. İrfan YAZICIOĞLU, Esra ÖZATA	
Türkiye'nin Helâl Turizm Pazarındaki Yeri: Akdeniz Destinasyonlarıyla Karşılaştırmalı Bir Analiz	119
Prof. Dr. Necdet HACIOĞLU, Yrd. Doç. Dr. Ramazan GÖRAL	
Helâl Otel Sertifikası Kurallarının Fıkhî İlkeler Çerçevesinde Değerlendirilmesi	135
Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖZDEMİR	
Müslüman Tüketicilerin Helâl Ürün Algısı, Tutum ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma.....	143
Arş. Gör. Mehmet BOYRAZ, Arş. Gör. Asilhan Semih MUTLUÇ, Ömer Alperen GÜVENEN, Hatice DİKMEN	
Öğretim Üyelerinin Müslüman Dostu Konaklama İşletmelerine Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi: Afyon Kocatepe Üniversitesi Üzerine Bir Araştırma	160
Arş. Gör. Mehmet BOYRAZ, Arş. Gör. Asilhan Semih MUTLUÇ, Hatice DİKMEN, İbrahim YURTBAHAR	
Tüketicilerin Helâl Turizm Konsepti Uygulamalarına Yönelik Algıları.....	180
Yrd. Doç. Dr. Gülseren ÖZALTAŞ SERÇEK, Yrd. Doç. Dr. Ayhan KARAKAŞ, Dr. Sadık SERÇEK	
Determinants Of Service Quality in Hajj Tourism.....	190
Prof. Dr. Hüseyin ARASLI, Nagihan ÇAKMAKOĞLU, Hasan Evrim ARICI	
Turizm İşletmelerinde Mutfak Uygulamalarının Helâl Standartlara Uygunluğunun Değerlendirilmesi- Konya Örneği	201
Mücahit AYDIN, Yrd. Doç. Dr. Ümit SORMAZ	
Türk Halkı'nın Helâl Turizme Bakış Açısı: Sakarya İli Örneği	211
Doç. Dr. Burhanettin ZENGİN, Yrd. Doç. Dr. Lütfi Mustafa ŞEN, Muhammed ÜSTÜN, Emre BOZKURT	
Şanlıurfa'daki İnanç Turizm Potansiyelinin Helâl Turizm Kapsamında Değerlendirilmesi	221
Okt. Zekeriya BİNGÖL, Öğr. Gör. Şeyhmus DEMİRCAN, Öğr. Gör. Ergün KARA	
Türkiye'nin Müslüman Dostu Turizm Pazarı Potansiyelinin Sayısallaştırılmış Swot Analizi (A'wot) İle Değerlendirilmesi	231
Yrd. Doç. Dr. Ramazan GÖRAL	
Müşteri İslami Otellerden Ne Bekler? Halalbooking.com Üzerinde Bir Değerlendirme	244
Doç. Dr. F. Özlem GÜZEL, Doç. Dr. Berrin GÜZEL	
Helâl Konseptli Konaklama İşletmeleri Kriter ve Uygulamalarının Karşılaştırılması	259
Doç. Dr. Hasan Hüseyin SOYBALI, Arş. Gör. Mehmet BOYRAZ, Hatice DİKMEN	
Tüketicilerin Helâl Gıda Algıları ve Tercihleri.....	276
Doç. Dr. Semra AKAR ŞAHİNGÖZ, Arş. Gör. Merve ONUR	
Helâl Turizmin Ortaya Çıkış Süreçlerinin Analitik Olarak Değerlendirilmesi	286
Arş. Gör. Sinem KUNT	

New Consumption Trends Among Muslims in Turkey: Understanding Muslims in Terms of Modern Consumptions	299
Arş. Gör. Deniz AŞKIN	
Osmanlı Konaklarının Helâl Turizm Kapsamında Yeniden İşlevlendirilmesi: Kastamonu Örneği	306
Fethi Alperen KAYNAŞ, Arş. Gör. Hüseyin PAMUKÇU, Yrd. Doç. Dr. Canan TANRISEVER	
İslami Otelcilik Hizmetlerinin Önem Düzeyi Üzerine Bir Araştırma	314
Yrd. Doç. Dr. Ömer Akgün TEKİN, Öğr. Gör. A. Abdullah TURHAN	
Otel İşletmeleri Web Sitelerinin Değerlendirilmesi: Türkiye’de Hizmet Veren Helâl Otel Konseptli İşletmeler Üzerine Bir Çalışma	328
Yrd. Doç. Dr. Ali Turan BAYRAM, Öğr. Gör. İpek ÜNAL	
Halal Tourism Marketing Strategies in OIC Member Countries	335
Dr. Cem TİNTİN	
Helâl Turizm İle İlgili Olarak Yapılan Çalışmaların Bibliometrik Analizi	348
Prof. Dr. Mehmet SARIŞIK, Nihal AKÇİN, Aynur Burcu ÇİLİNGİR	
İslami Bakışı Açısı İle Helâl Turizm	363
Prof. Dr. Füsun İSTANBULLU DİNÇER, Yrd. Doç. Dr. Gül ERKOL BAYRAM	
Türkiye’de Helâl Konsept Uygulayan Otel İşletmelerinin Yenilikçilik Kapasitelerinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma	378
Doç. Dr. İbrahim GİRİTLİOĞLU, Öğr. Gör. Mehmet Sedat İPAR, Eyyüp YILDIRIM	
Gıdalarda Helâl-Haram Bilgilendirmesi: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları İçerik Analizi ...	394
Doç. Dr. Berrin GÜZEL, Ramazan ÇAĞLAR	
Helâl Turizm ve Helâl Gıda’nın “Türkiye’deki Durumu”	404
Arş. Gör. Mustafa YILMAZ, Yrd. Doç. Dr. Ümit SORMAZ, Yrd. Doç. Dr. Eda GÜNEŞ, Arş. Gör. Seda YETİMOĞLU	
Helâl Turizm Yaklaşımı Sürdürülebilir Turizmin Araçlarından Biri Olabilir Mi?	412
Öğr. Gör. Muhammet Caner KAYA, Prof. Dr. Orhan BATMAN	
Türkiye’de Helâl Turizm, Meslek Standartları, Mesleki Yeterlilikler ve Akreditasyon	421
Yrd. Doç. Dr. İrfan MISIRLI, Arş. Gör. Hüseyin PAMUKÇU	
Helâl Otellerin Web Sayfaları Yoluyla Analizi	430
Doç. Dr. Semra AKAR ŞAHİNGÖZ, Süleyman GÖNÜLGÜL	
Türkiye’de Yükselen Bir Turizm Çeşidi: Helâl Turizm	441
Nazlı KARDEŞ, Prof. Dr. Said KINGİR	
Akdeniz Bölgesinde Faaliyet Gösteren Helâl Konseptli Otel İşletmelerinin Sosyal Medya Araçlarından Olan Facebook Sayfalarının Kullanım Düzeylerinin İncelenmesi	452
Yrd. Doç. Dr. Kaplan UĞURLU, Ezgi ASLAN, Yusuf İNCE	
Türkiye’deki Helâl Otel Sertifikasyonu İle İlgili Genel Bir Değerlendirme	466
Prof. Dr. Atilla AKBABA, Fatih ÇAVUŞOĞLU	

Helâl Turizm Kapsamında Helâl Konseptli Otel Websitelerinin Değerlendirilmesi: Antalya Örneği	478
Yrd. Doç. Dr. Saadet Pınar TEMİZKAN, Ali DOĞANTEKİN, İlker KILIÇ, Gözde GÜVEN	
Mezhepler Arasındaki Fıkhi İhtilafların Helâl Gıda Seçimindeki Etkisi.....	490
Öğr. Gör. Hamide SALHA, Yrd. Doç. Dr. Ömer YILMAZ, Doç. Dr. Elbeyi PELİT	
Türkiye’de Yiyecek-İçecek ve Turizm Alanında Dini Kurallardan Kaynaklanan Düzenleme İstemlerinin Mer’i Hukuk Normları Açısından Değerlendirilmesi	496
Yrd. Doç. Dr. Yavuz GÜLOĞLU, Arş. Gör. Alper BULUT	
Bir Alternatif Turizm Çeşidi Olarak ‘Tefekkür Turizmi’ Üzerine Kavramsal Bir Çalışma	503
Prof. Dr. Yaşar SARI	
Konaklama İşletmeleri Yöneticilerinin Helâl Konsept Farkındalıkları.....	509
Yrd. Doç. Dr. Yeliz PEKERŞEN, Yrd. Doç. Dr. İsmail ÇALIK, Nalan ASLAN, Sefa KIZILALAN	
Gıda ve Turizm Sektöründe Böceklerle Yer Var Mı?.....	516
Yrd. Doç. Dr. Eda GÜNEŞ, Yrd. Doç. Dr. Ümit SORMAZ, Prof. Dr. H. Ferhan NİZAMLIOĞLU	
Müslüman Dostu Turizm (MDT) Kapsamında Yerli Turistlerin İstek ve Beklentilerini Belirleme: İstanbul’da Bir Araştırma.....	526
Prof. Dr. Füsun İSTANBULLU DİNÇER, Arş. Gör. Ozan ATSIZ, Arş. Gör. Ahmet ASLAN	
Helâl Turizmde E-Pazarlama; Online Tatil Satış Sitelerinde Helâl Otellere Ulaşılabilirlik Düzeyi	535
Öğr. Gör. Serkan AYLAN, Öğr. Gör. Meral İŞ, Öğr. Gör. Pınar YEŞİLÇİMEN	
Yeni Helâl Turizm Fikirleri Helâl Dairesinin Mutfağında Bir Kavram: Helâl Gastronomi	546
Yrd. Doç. Dr. Elvan KESER, Erman TUFAN	
Otellerde Konaklayan Turistlerin Helâl Hizmet Veren (Muhafazakâr) Otel Algıları Üzerine Bir Araştırma.....	561
Doç. Dr. Mustafa SANDIKÇI, Arzu ÇAĞLAR, Cüneyt GÜZEL	
Otel Yöneticilerinin Helâl Turizme Bakışı: Konya Uygulaması	575
Doç. Dr. Abdullah KARAMAN, Arş. Gör. Fatmanur Kübra AYLAN, Yrd. Doç. Dr. Çağrı SAÇLI	
Türkiye’de Müslüman Dostu Turizm Pazarının Rekabetçiliğinin Porter’ın Elmas Modeliyle İncelenmesi	589
Prof. Dr. Mustafa TEPECİ	
Helâl Turizm Konseptli Otel İşletmelerinin Tanıtımında Yönetici Görüşlerinin Değerlendirilmesi: İstanbul Örneği	599
Doç. Dr. Burhanettin ZENGİN, Doç. Dr. Şevki ULAMA, Cihan DURSUN, Ceylan EROĞUL	
Halal Tourism: Conceptual And Practical Challenges	614
Arş. Gör. Erhan BOĞAN, Prof. Dr. Mehmet SARIİŞİK	
Turizm Akademisyenlerinin Türkiye’de Helâl Turizm Pazarının Gelişimine Bakış Açılımları	621
Eda ÖZLEYEN, Prof. Dr. Mustafa TEPECİ	

Helâl Konseptli Şehir Otellerinin Web Siteleri Üzerinden Değerlendirilmesi, Türkiye, Malezya, BAE Karşılaştırmalı Örneği	636
Prof. Dr. Necdet HACIOĞLU, Füsun ESENKAL ÇÖZELİ, Öğr. Gör. Ayşen ACUN	
Profesyonel Turist Rehberlerinin Helâl Ürün Algısı, Satın Alma ve Tavsiye Etme Niyetlerinin Belirlenmesi	662
Doç. Dr. Rahman TEMİZKAN, Rıdvan ÇAPACI, Arş. Gör. Barış DEMİRCİ, Öğr. Gör. Ersan EROL	
Dinin Postmodern Pazar Modeli: Helâl Turizm ve Türkiye (Teori, Pratik ve Alternatif Öneriler)	671
Yrd. Doç. Dr. Ali FİDAN	
İslami Hayat Tarzının İşten Ayrılma Niyetine Etkisi: Afyonkarahisar Ömer-Gecek Bölgesindeki Termal Otel İşletmelerinde Bir Uygulama.....	683
Doç. Dr. Mustafa SANDIKCI, Arş. Gör. Mehmet BOYRAZ, Arş. Gör. Asilhan Semih MUTLUÇ	
Helâl Konseptli Konaklama Tesislerinde Tüketici Algılarının Belirlenmesi: Alanya Örneği ...	698
Prof. Dr. Necdet HACIOĞLU, Arş. Gör. Musa OFLAZ	
Helâl Turizm Çekim Ülkesi Olarak Malezya'nın Dış Turizm Talebinin Modellenmesi ve Tahmini.....	714
Doç. Dr. Murat ÇUHADAR, Yrd. Doç. Dr. İsmail KERVANKIRAN	
Çalışanların Bakış Açısıyla Helâl Otel.....	726
Doç. Dr. Burhan KILIÇ, Arş. Gör. Funda ÖN ESEN, Arş. Gör. Nisan YOZUKMAZ	
İslami Bakış Açısıyla Çevreye Duyarlı Konaklama Konseptinin Helâl Otel İşletmeleri İçin Uygulama Önerileri	744
Doç. Dr. Rahman TEMİZKAN, Esra KARAMAHMUTOĞLU	
Helâl Turizm Açısından İslam Fıkhiında Yeme İçme Ölçüleri	752
Dr. Mustafa BORAN	
Helâl Turizm Konseptinin Örgütsel Değişim Kapsamında Değerlendirilmesi.....	763
Doç. Dr. Cihan SEÇİLMİŞ, İbrahim DEMİR, Dr. Mehmet AKIN	
Helâl Konseptli Konaklama İşletmelerine Yönelik Yapılan Online Müşteri Şikâyetleri Üzerine Bir Araştırma: Halalbooking.com Örneği.....	773
Cesim BEHREMEN, Doç. Dr. Cihan SEÇİLMİŞ, Dr. Mehmet AKIN	
İnanç Turizmi Kapsamında Hac ve Umre Organizasyonu Yapan Seyahat Acentalarının Pazarlama Faaliyetlerinin İncelenmesi: A Grubu Acentalara Yönelik Bir Uygulama.....	785
Doç. Dr. Burhan AYDEMİR, Hasan Bilgehan KURNAZ	
Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinin Helâl Turizm Kapsamında Sundukları Hizmetlerin Araştırılması: Afyonkarahisar İli Örneği.....	800
Yrd. Doç. Dr. Gonca KILIÇ, Yrd. Doç. Dr. Asuman PEKYAMAN, Nilüfer YÜCEDAĞ	
İslam Finansı Açısından Helâl Otelciliğin Finansal Nitelikleri, Sorunları ve Çözümleri	814
Kaan TÜRKAY	

Helâl Sertifika Uygulamaları ve Turizme Yansımaları	831
Doç. Dr. Elbeyi PELİT, Necibe NAS	
Helâl Turizmde Kullanılabilecek Temel Dini Kavramlar ve Güncel Yansımaları	840
Prof. Dr. Tevhit AYENGİN	
Helâl Otel Konseptinde Hizmet Veren Konaklama İşletmelerinde Personel Seçim Kriterleri ve Klasik Otel İşletmeleri İle Karşılaştırılması.....	853
Doç. Dr. Rahman TEMİZKAN, Nur Aybike CEYLANLAR, Büşre ŞEN	
Muhafazakâr Otel Niteliklerinin Otel Fiyatına Etkisi ve Otel Ücretinin Müşteri Sayısına Etkisi	861
Yrd. Doç. Dr. Hakan EYGÜ, Seda EYGÜ	
Gıda Açısından Helâl Turizmin Değerlendirilmesi	874
Öğr. Gör. Şefik TEKLE, Prof. Dr. Osman SAĞDIÇ , Yrd. Doç. Dr. Muhammet Zeki DURAK	
Helâl Turizm Alanının Bibliyometrik Profili.....	882
Yrd. Doç. Dr. Atınç OLCAY, Güray KARACIL, Metin SÜRME	
Turizm Fakülteleri Çerçeve Programlarına Helâl Turizm Dersinin Eklenmesi ve Bir İçerik Önerisi.....	896
Saim AKBAŞ, Yrd. Doç. Dr. Muharrem AVCI , Doç. Dr. Kutay OKTAY, Öğr. Gör. Erhan İŞLEK	
Helâl Temalı Otellerin Sertifikasyonu: Türk Standartları Enstitüsü Örneği.....	906
Öğr. Gör. Cemil GÜNDÜZ, Doç. Dr. Cafer TOPALOĞLU	
Şanghay Birliği Örgütüne Üye Ülkelerin Turizm Gelirleri ve İslam Ülkeleri İle Helâl Turizm Potansiyelinin İncelenmesi	919
Doç. Dr. Mustafa ÇALIŞIR, Gülden ŞENSOY	
Otel İşletmeleri Pazarlama Stratejisi Olarak Helâl Gıda Sertifikasına Nasıl Bakıyor?	932
Arş. Gör. Nihan AKDEMİR, Doç. Dr. Gökalp Nuri SELÇUK	
Helâl Konseptli Otellerde Turistlerin Şikâyet ve Memnuniyeti Üzerine Bir Araştırma	944
Öğr. Gör. Suat AKYÜREK, Yrd. Doç. Dr. Uğur AKDU	
Konaklama İşletmelerinde Her Şey Dahil Konseptine Alternatif Her Şey Helâl Uygulamasıyla Yeme İçme İsrafının Önlenmesi	957
Yrd. Doç. İsmail GÜMÜŞ	
İslami Referanslarda Helâl Turizm ve Yolculuk Adabı.....	968
Yrd. Doç. Dr. Hikmet GÜLTEKİN	
Helâl Belgeli Otellerdeki Yöneticilerin Sertifikalı Helâl Gıda Uygulamalarıyla İlgili Düşünceleri: Beş Yıldızlı Bir Otel Örneği	982
Öğr. Gör. Züleyhan BARAN, Prof. Dr. Orhan BATMAN, Prof. Dr. Mehmet Selami YILDIZ	
İslami Hassasiyetler Çerçevesinde Helâl Turizm Uygulamalarına İlişkin Bir Değerlendirme; Helâl Oteller	995
Yrd. Doç. Dr. Özlem ALTUNÖZ SÜRÜCÜ, Yrd. Doç. Dr. Hasan Selim KIROĞLU, Öğr. Gör. Şaban KARGİGLİOĞLU, Öğr. Gör. Selim KARAÇAĞA	

Ordu İlindeki Konaklama Tesislerinin Helâl Turizm Açısından Değerlendirilmesi	1007
Yrd. Doç. Dr. İbrahim SEZER	
İhracatçı Firma Temsilcilerinin Yurtdışı Seyahatlerinde Konaklama ve Gıda Seçiminde Din Belirleyici Bir Faktör Müdür?.....	1023
Yrd. Doç. Dr. İsmail METİN, Yrd. Doç. Dr. Ayben ÇELİK	
Müslüman Turistlerin Türkiye Turizmine Etkisinin İncelenmesi.....	1030
Arş. Gör. Fatih ÇAKMAK, Doç. Dr. Serkan DİLEK, Prof. Dr. Erkan OKTAY	
Helâl Turizm Kapsamında Gerçekleştirilen İnternet Aramalarının Dünya Genelinde ve Türkiye Özelinde Belirlenmesi	1041
Öğr. Gör. Dr. Nuray TÜRKOĞLU	
Muhafazakâr Konseptli Otel İşletmelerinde Müşteri Memnuniyet Düzeyinin Belirlenmesi ...	1048
Yrd. Doç. Dr. Hakan EYGÜ, Arş. Gör. Fatih ÇAKMAK, Prof. Dr. Erkan OKTAY	
Helâl Belgesinin Otel Pazarlamasındaki Yeri	1061
İlker KARAOĞLU, Doç. Dr. Ramazan Pars ŞAHBAZ	
İslami Açıdan Boş Zaman Aktiviteleri; Helâl Turizm Kapsamında Yeni Fikirler	1072
Doç. Dr. Özlem ALTUNÖZ SÜRÜCÜ, Yrd. Doç. Dr. Hasan Selim KIROĞLU, Öğr. Gör. Şaban KARGİGLİOĞLU, Öğr. Gör. Selim KARAÇAĞA	
Medikal Turizmde Helâl Kavramı ve Önemi: Türkiye Örnekl Bir Pazar Analizi	1080
Yrd. Doç. Dr. Yasin BİLİM, Öğr. Gör. Aynur Gülenç BİRSEN, Öğr. Gör. Mebrure Boydemir BİLİM	
Helâl Ekonominin İlkeleri ve Helâl Turizmin Sınırları	1093
Doç. Dr. Murat ŞİMŞEK	
Helâl Konseptli Otelerde İsrâf: Bir Örnek Olay İncelemesi	1105
Yrd. Doç. Dr. Aydoğan AYDOĞDU, Yrd. Doç. Dr. Cenk Murat KOÇOĞLU	
Helâl Otel İşletmeleri İçin Bir Pazar Genişletme Stratejisi Olarak İşbirlikçi Pazarlama.....	1116
Yrd. Doç. Dr. Yusuf BİLGİN	
Otel İşletmelerinin Helâl Niteliğinin Müşteri Değerlendirmelerine Yansımaları: İstanbul'da Faaliyet Gösteren Helâl Otellerden Bulgular.....	1126
Yrd. Doç. Dr. Yusuf BİLGİN, Yrd. Doç. Dr. Ayhan KARAKAŞ	
Helâl Konseptli Konaklama İşletmelerine Ait Web Sitelerinin Analizi: Türkiye Örneği	1138
Öğr. Gör. Makbule CİVELEK ORUÇ, Öğr. Gör. Dr. Taner DALGIN	
Konya İlinde Helâl Turizm Uygulamaları.....	1148
Doç. Dr. Ahmet BÜYÜKŞALVARCI, Arş. Gör. Mustafa Cüneyt ŞAPCILAR, Sadık AY	
Mutfak Personelinin Helâl Gıda Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Ölçülmesi	1156
Öğr. Gör. İhsan KAZKONDU, Öğr. Gör. Gökhan ŞALLI, Öğr. Gör. Sercan KADAM	
Helâl Gıda Analizlerinde Yeni Teknolojiler ve Yöntemler.....	1166
Arş. Gör. Dr. Abdullah KURT	

İpek Yolu Üzerinden Orta Asya’da Helâl Turizmin Canlandırılması	1174
Kalilla MAJANOV	
Turizm Akademisyenlerinin Helâl Turizm Prensiplerinin Uygulanabilirliğine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi	1193
Arş. Gör. Eyüp KARAYILAN, Asst. Prof. Şehnaz DEMİRKOL, Prof. Dr. Mithat Zeki DİNÇER	
The Determination of Consumer Tendencies to Halal Products: A Case Study of Kastamonu	1204
Prof. Dr. Yavuz DEMİREL, Arş. Gör. Emrah YAŞARSOY	
Seyahat Acentalarından Hac ve Umre Hizmeti Alan Müşterilerin Memnuniyeti: Ankara İlinde Alan Araştırması.....	1212
Doç. Dr. Tugay ARAT, Ceren DÜLEK	
I. Uluslararası Helâl Turizm Kongresi Sürecinde Sosyal Medyanın Rolü.....	1223
Arş. Gör. Dilara Eylül KOÇ, Ramazan YAŞAR , Arş. Gör. Fatih ÇAKMAK, Yrd. Doç. Dr. Canan TANRISEVER	
Tüketicilerin Dini İnançlarıyla Şekillenen Gıda Tercihlerinin Turizm Sektörüne Yansımaları	1237
Yrd. Doç. Dr. Ayben ÇELİK, Yrd. Doç. Dr. İsmail METİN	
Prospects And Potentials of Halal Tourism Development in Bangladesh	1246
Md. Anowar Hossain Bhuiyan, Md. Abud Darda	
The Promotion Of Kazakh National Cuisine and Halal-Food	1255
Natalya Chernyavskaya , Rakhymzhan Kauymbayev	
Pakistan Halal Industry: Opportunities & Challenges	1264
Sabir Ahmed, Razia Sabir	
Halal Tourism Market: Opportunities, Challenges and Future Trends	1268
Assoc. Prof. Dr. Muhammad NAEEM MOHSIN	
Development Strategy of Halal Culinary Tracking Application on Halal Restaurant and Sharia Hotel in Great Malang, East Java, Indonesia	1274
Sucipto SUCİPTO, Andi SUBHEKTI, Usman EFFENDI, Mas’ud EFFENDI, Muhammad A. KAMAL, Aryo PINANDITO, Herman TOLLE	
Halal Tourism: An Overview of Current Practices.....	1284
S. M. RASHEDUZZAMAN	
Protecting Cultural Heritage as a Muslim Friendly Tourism Product: A Case Study of <i>Annah Rais</i> Longhouse Village Sarawak	1293
Ida Madieha Binti Abdul GHANI , Noriah RAMLI, Sharafina Zaky Binti Nublan ZAKY	
Muslim Friendly Hospitality Services: Beyond Providing Halal Food.....	1304
Asst. Prof. Dr. Afridah ABAS, Assoc. Prof. Dr. Noriah RAMLI, Assoc. Prof. Dr. Majdah ZAWAWI	
“Shari’ah Compliant Hospitality Services” or “Muslim Friendly Hospitality Services”: Searching for a Balance.....	1311
Assoc. Prof. Dr. Noriah Ramli, Assoc. Prof. Dr. Majdah Zawawi	

Marketing of Halal Tourism Based on Local Wisdom and Uniqueness (A Comparative Study At West Sumatra and Lombok Island Indonesia Halal Destinations).....	1319
Aam BASTAMAN	
Halal Tourism in Kyrgyzstan: Development Potential And Local Demand.....	1332
Asst. Prof. Bakyt TURDUMAMBETOV, Adilet AMALKANOV, Suiunbek CHYKYNOV	
Navigating The Halāl Discourse in The 21st Century – Avoiding Extremism in the <i>Halāl</i> Industry	1344
Dawood TERBLANCHE	
Halal Tourism as a Tool of Intercultural Interaction in the Context of Globalization.....	1357
A B MOLDASHEVA, Z Z ALDANOV	
The Moral Concept of "Conscience" in the Russian, Kyrgyz And Turkish Linguistic Consciousness	1364
Prof. Dr. Nurlan AKHMETOVA	
Azərbaycanda Turizm Sektörü: Turizm Eğitimi ve Halal Turizm Destinasyonuna Genel Bir Bakış.....	1371
Doç.Dr. Rehman SEFEROV	

ÖĞRETİM ÜYELERİNİN MÜSLÜMAN DOSTU KONAKLAMA İŞLETMELERİNE YÖNELİK TUTUMLARININ BELİRLENMESİ: AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Arş. Gör. Mehmet BOYRAZ
Afyon Kocatepe Üniversitesi, Turizm Fakültesi
Turizm İşletmeciliği Bölümü
mboyraz@aku.edu.tr

Arş. Gör. Asilhan Semih MUTLUÇ
Afyon Kocatepe Üniversitesi, Turizm Fakültesi
Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü
smutluc@aku.edu.tr

Hatice DİKMEN
Afyon Kocatepe Üniversitesi, Turizm Fakültesi
Turizm İşletmeciliği ABD Yüksek Lisans Programı
haticedikmen@hotmail.com

İbrahim YURTBAHAR
Afyon Kocatepe Üniversitesi, Turizm Fakültesi
Turizm İşletmeciliği ABD Yüksek Lisans Programı
ibrahimyrtrbhr@hotmail.com

ÖZET

Turizm sektöründe helâl uygulamalar, konaklama hizmetleri başta olmak üzere, ulaşım hizmetleri ve terminaler, sağlık hizmetleri, alışveriş ve kongre merkezleri, spor ve etkinlik alanları, tur operatörleri ve seyahat acentaları gibi birçok alanda yaygınlaşmaya başlamıştır. Turizmin en önemli yapıtaşlarından biri olan konaklama işletmeleri arasında Müslüman dostu konseptte hizmet vermeyi benimseyen tesislere karşı algı, tutum ve beklentilerin belirlenmesi hizmet kalitesi ve buna bağlı müşteri memnuniyetinin artırılmasıyla birlikte turizmde sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi açısından önem teşkil etmektedir. Bu kapsamda araştırmanın amacı; Afyon Kocatepe Üniversitesi öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik tutumlarının belirlenmesidir. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın evrenini oluşturan 1400 öğretim üyesinin 300'üne anket dağıtılmıştır. Toplanan anketlerin yalnızca 158'i tam dolu olduğu için ölçüm ve analizler bu sayı doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde ise frekans analizi, T-test ve Anova testi yapılmıştır. Öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmelerine dair tutumları demografik özelliklerinden yaş değişkenine göre farklılık arz ederken, cinsiyet, aile yapısı ve medeni durum değişkenleri açısından herhangi bir farklılık görülmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Helâl Turizm, Tutum, Öğretim Üyeleri, Müslüman Dostu Konaklama İşletmeleri, Afyon Kocatepe Üniversitesi

DETERMINATION OF ACADEMIC MEMBERS' ATTITUDES FOR MUSLIM-FRIENDLY ACCOMMODATION OPERATIONS: A RESEARCH ON AFYON KOCATEPE UNIVERSITY

Abstract

Many areas have started to spread such halal applications in tourism which are basically; accommodation services, transportation services and terminals, health services, shopping and congress centers, sports and activity areas, tour operators and travel agencies. The determination of perception, attitudes and anticipations towards establishments that adopt Muslim-friendly concept among the most important building stones of tourism is one of importance in terms of providing sustainability in tourism with increasing quality of service and customer satisfaction. In this context the aim of the research is Afyon Kocatepe University academic members' attitudes towards Muslim friendly accommodation enterprises. As data collection tool survey technique was used in the research. In this direction, 1400 academic members forming the universe of research and a questionnaire was distributed to 300 of them. Since only 158 of the collected surveys were full, measurements and analyzes were carried out according to this number. In the analysis of the data, frequency analysis, T-test and Anova test were

performed. While the attitudes of the academic members towards the Muslim-friendly accommodation vary according to age, there is no difference revealed according to gender, family structure and marital status of them.

Keywords: Halal Tourism, Attitudes, Academic Members, Muslim Friendly Hotels, Afyon Kocatepe University

GİRİŞ

Müslüman gezginlerin sayılarının yıldan yıla artarak büyümeye devam etmesi ile turizm sektörü içerisinde Müslümanlara dayalı yeni ve gelişmekte olan bir segment ortaya çıkmış olup ilerleyen yıllarda da bu segmentin küresel turizm endüstrisini etkilemesi beklenmektedir. Pew Research'a (2012) göre 1990 – 2030 yılları arasında doğan her 3 çocuktan 1'i Müslüman olacak ve 2030 yılında Müslüman nüfusu 2,2 milyara ulaşacaktır. Bu sebeple, son yıllarda gerek Malezya, Türkiye, Lübnan gibi Müslüman ülkeler gerek Singapur, Japonya, Kore, Çin, Avustralya gibi Müslüman olmayan ülkeler Müslüman gezginlere hitap edebilmek adına helâl turizm kapsamında Müslümanları bir niş pazar olarak hedef almak turizmde yeni bir eğilim haline gelmiş olup bu yönde yatırımlar ve çalışmalar ivmelenmiş olarak görülmektedir. Bu gelişmelere paralel olarak; literatürde henüz sınırlı sayıda çalışma olmakla birlikte giderek artan bir önem arz etmekte ve günden güne helâl turizm veya turizmde helâl uygulamalar, sertifikasyon, standardizasyon gibi farklı açılardan çeşitli akademisyenler tarafından araştırma konusu olarak benimsenmektedir. Müslüman ve Müslüman olmayan ülkeler ise Müslüman gezginlerin turizme katılmalarındaki ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına çeşitli uygulamalar ile kendi standardizasyon ve kriterlerini geliştirmek, Müslüman uygulamaları helâl turizm arzı kapsamında yürürlüğe koyabilmek için çaba göstermektedirler. Turizm arzının en büyük etmenlerinden birisi olan konaklama işletmeleri de bunlardan birisi olup helâl turizm kapsamında otel işletmelerinde bulunması gereken nitelikler ile sunulması gereken hizmetler önem taşımaktadır.

Helâl turizm doğrultusunda farklı ülke kuruluşları ile uluslararası örgütler helâl turizm kapsamında çalışmalar gerçekleştirmektedir. Türk Standartları Enstitüsü (TSE) 2016 Şubat ayında TS 13683 standart numarası ile "Helâl Yönetim Sistemleri – Oteller" adı ile helâl konseptli otel işletmelerinin belgelendirilmesi ve bu doğrultuda dikkat edilmesi gereken ölçütleri helâl şartlar altında sıralamıştır. Bu doğrultuda uyulması gereken helâl şartları; 7 kriterden oluşan genel şartlar, 21 kriterden oluşan mekanlarla ilgili şartlar, 13 kriterden oluşan aktiviteler ile ilgili şartlar ve 3 kriterden oluşan çalışanlar ile ilgili şartlar altında olmak üzere 4 farklı grup altında toplam 44 kriter ile TS 13683'de ele almıştır.

Türkiye'de henüz 1 adet konaklama işletmesi TS 13683 belgeli olmasına karşın "Aile Otel", "Helâl Otel", "Helâl Konsept Otel", "İslami Otel", "İslami Konsept Otel", "Alternatif Otel", "Tesettür Otel", "Muhafazakâr Otel", "Dini Otel", "Alkolsüz Otel" gibi farklı unvanlarla nitelendirilen ve sayıları yüzölçümüyle ifade edilen konaklama işletmesi muhafazakâr (mütedeyyin) turistlere yönelik hizmet vermektedir. Her ne kadar TSE bir standart yayınlamış olsa da helâl turizm kavramının henüz son yıllarda ortaya çıkması ve gelişim evresi olmasından ötürü literatürde helâl konseptli konaklama işletmeleri adına taşınması gereken özellikler ve sunulması gereken hizmetler konusunda nelerin olup olmayacağına dair sınırlar küresel ölçekte henüz kesin olarak belirlenememiştir. Helâl turizm ile ilgili çalışmaların henüz yeterli doyum oranına ulaşmaması, yönergelerinin ve sınırlarının çizilememiş olması, yapılan standart çalışmalarının çok yeni ve güncel olması, henüz bilinirliğinin düşük, uygulama alanının kısıtlı olması gibi nedenlerden ötürü alanın bir toz bulutu gibi olduğu varsayılabilir. Benzer şekilde, gerek yayınlanan standartlar, gerek raporlar gerekse de literatürde yer alan çalışmalarda yazarlar arasında helâl konseptli konaklama işletmeleri hakkındaki uygulamalar ve sunulması gereken ürün ve hizmetler açısından birçok farklı görüş hâkimdir. Bu noktada, tüketicilerin ve turistlerin de helâl turizm kapsamında hizmet veren konaklama işletmelerine yönelik algı, tutum ve beklentileri ile talep ve ihtiyaçlarının neler olduğu, nelere dikkat ettikleri ve öncelik verdikleri büyük önem teşkil etmektedir. Araştırma kapsamında, Afyon Kocatepe Üniversitesi öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmeleri (MÜDOKİ)'ne yönelik tutumların belirlenmesi amaçlanmıştır. Öncelikle helâl turizm kapsamında hizmet veren konaklama işletmelerine yönelik dünyadan uygulamalar ve TS 13683'te yer alan kriterler doğrultusunda kavramsal çerçeveden bahsedilmiş daha sonrasında ise elde edilen bulgular ile yapılan analizlerden bahsedilerek sonuç ve önerilere değinilmiştir.

LİTERATÜR TARAMASI

Helâl Konseptli Otelere Yönelik Kavramlar

Turizm endüstrisi ve konaklama işletmeleri arasında çok önemli ve çift yönlü bir bağ bulunmakta olup konaklama işletmeleri turizm deneyiminin temel ögesidir (Stephenson, 2014: 156). Helâl turizm kapsamında da konaklama işletmeleri bu konseptin önemli bir parçasını oluşturmakta olup bu tesislerin Türkiye'de "Aile Oteli", "Helâl Otel", "Helâl Konsept Otel", "İslami Otel", "İslami Konsept Otel", "Alternatif Otel", "Tesettür Oteli", "Muhafazakâr Otel", "Dini Otel", "Alkolsüz Otel" gibi farklı isimlerle nitelendirildikleri görülmektedir (Duman, 2012:12; Yeşiltaş vd., 2012:193; Tekin, 2014: 757). Yabancı literatürde ise Müslüman turistlere yönelik hizmet veren konaklama işletmelerinin nitelendirilmesine ilişkin dağılımlara Tablo-1'de yer verilmiştir.

Türkiye'de kendisini helâl konseptli olarak niteleyen konaklama işletmeleri TS 13683 standardında yer alan helâl şartlar ve kriterler açısından incelendiğinde konaklama işletmelerinin bu özellik ve hizmetlerin tamamını bulundurmayıp her bir işletme ayrı uygulamaları bünyesinde barındırdığı veya birtakım alanlarda helâl uygulamaları benimserken diğer alanlarda dikkate almadığı görülmektedir. Dolayısıyla bu doğrultudaki tüm işletmeleri tek tip olarak nitelendirmek, hepsini konsept açısından bir tutmak veya helâl konseptli olarak adlandırmak doğru olmayacaktır. Benzer şekilde literatürdeki konaklama işletmelerinin de standart ortak hizmetleri ve nitelikleri bir arada içermemesi, aksine her bir tesisin farklı alanlarla helâl hizmetler sunması ve Müslümanların dine bağlılık düzeylerinin farklılık arz edebileceği düşünülerek araştırma kapsamında bu tarz tesisler literatürde (Sboros, 2014; Samori ve Abd Rahman, 2013; Carboni vd. 2014; Lefevre, 2015) tarafından ele alındığı gibi Müslüman dostu konaklama işletmesi (MÜDOKİ) olarak benimsenmiştir.

Tablo 1: Müslüman Turistlere Yönelik Hizmet Veren Konaklama İşletmelerinin Nitelendirilmesi

Literatürde Adı Geçen Kavramlar	Yazarlar
İslami Otel (Islamic Hotel(s))	Al-Hamarneh ve Steiner 2004: 183 Kalesar, 2010: 122 - Stephenson, 2014: 157 Stephenson, Russell ve Edgar 2010: 13-14
Şeriat Uyumlu Otel (Sharia(h) Compliant Hotel(s))	Henderson, 2010a: 247 Samoni ve Abd Rahman, 2013: 95 Jurattanasan ve Jaroenwisan, 2014: 39 Kovjanic, 2014: 38 - Jafar ve Scott, 2014 Eid ve El-Gohary, 2015 - Saad vd., 2014: 1 Battour vd., 2012 - Battour vd., 2010
İslami Tabanlı Otel (Islamic Based Hotel(s))	Omar vd., 2014
Helâl Otel (Halal Hotel(s))	Pavlova, 2011: 120 - Namin, 2013: 1255 Chandra, 2014: 47 - Mansouri, 2014: 20 Razalli vd., 2012 - Ramakrishnan, 2015 Mayock, 2015
Helâl Dostu Otel (Halal Friendly Hotel(s))	Zulkifli vd., 2011: 299
Müslüman Dostu Otel (Muslim Friendly Hotel(s))	Sboros, 2014 - Carboni vd. 2014 Samori ve Abd Rahman, 2013: 95 - Lefevre, 2015
Müslüman Dostu Turizm (Muslim Friendly Tourism)	Scott & Jafari, 2010 - İİT, 2016
Helâl Turizm	WTM, 2007 - Bon ve Hussain, 2010 - Halbase, 2015
İslami Turizm (Islamic Tourism)	Shakiry, 2006 - Hassan, 2007 - Henderson, 2010 - Duman, 2011 - Jafar ve Scott, 2014 Battour vd 2014 - Carboni vd, 2014 Zamani-Farahani ve Henderson, 2010 Al-Hamarneh, ve Steiner, 2004
Helâl Tatil (Halal Trip)	Nasreen, 2010 - Khalil, 2010 - HalalBooking, 2015

Dünya'da Müslüman Dostu Konaklama İşletmeleri ve Uygulamaları

Son yıllarda gerek Müslüman ülkeler gerek Müslüman olmayan ülkeler Müslüman gezginlere hitap edebilmek adına helâl turizm kapsamında Müslümanları bir niş pazar olarak hedef alarak konaklama işletmeleri yatırımları ve Müslüman dostu konsept uygulama çalışmalarının hızlandığı görülmektedir. Shaza Otel, Kempinski Otel ve Guidance Otel ortak girişimi ile Orta Asya ve Güney Afrika'da alkolsüz otel konsepti geliştirmeye çalışmakta olup ilk otelini 2010 yılında Suudi Arabistan Medine'de

açmışlardır (Bundhun, 2010). Birleşik Arap Emirlikleri'nde Range Hospitality ve Shaza Otel grubu Hac organizasyonlarına yönelik Irak'da otel açma faaliyetlerinde bulunmaktadır (Gulf News, 2010). De Palma Group of Hotels ise Malezya'da yaygın olarak İslami tabanlı oteller açmaktadır (Shahida vd, 2011). Dubai'de Al Jawara Gardens Hotel yine İslami otel olarak faaliyet gösteren bir diğer konaklama işletmesi olup müşterilerinin %60'ı Müslüman değildir (Asif, 2011). Singapur'da ise Malezya'dan helâl sertifika almış 366 adet helâl dostu konaklama işletmesi faaliyet göstermekte olup bunların 289'u tamamıyla İslam Dini Birimi uygulamalarına göre operasyonlarını yürütmektedir. En çok bilinen ve yaygın olan markaları ise Pulman ve Thistle Otelleridir (Halal Focus, 2011). Katar merkezli Retaj Marketing ve Project Management ise Türkiye'de hali hazırda 2 otelini faaliyete geçirirken bu sayıyı 20'ye çıkarmayı planlamaktadır (Sambidge,2011). Lootah Hotel Management ve Kalaidhu Investment ise Maldivler'de 85 milyon \$ bütçeli 50 villadan oluşan Şeriat tabanlı bir otel açma hazırlığındadır (BeHalal, 2011). Aeorstar Otel, Rusya Moskova'da helâl sertifikalı mutfakları ile Müslüman dostu otel işletmesi olarak yiyecek içecek hizmeti vermektedirler. Ayrıca 20 odasında, kible yönü işaretçisi, seccade ve Kur'an'ı Kerim nüshası bulundurmakta, banyolarında helâl sertifikalı şampuan ve sabun kullanmakta ve tesis bünyesinde bay ve bayan ayrı mescitler yer almaktadır (Sboros, 2014). Filipinler'de yer alan Farimont Makati ve Raffles Makati otelleri Müslüman dostu otel işletmesi olarak hizmet vermekte olup odalarında Kur'an'ı Kerim nüshası bulunurken TV'lerde Arapça yayınlara yer vermekte ve tesis bünyesinde mescitler bulunmaktadır (TTG Asia, 2014). Geleneksel Japon Hostel zinciri Ryokans ise tüm ülkede Müslümanlar'a yönelik helâl gıda sunumu ile Müslüman dostu konaklama tesisleri olarak hizmet vermektedir. (Fujisaki, 2015)

Türkiye'de Müslüman Dostu Konaklama İşletmeleri ve Uygulamaları

Türkiye'de Müslüman dostu hizmetleri benimsemiş konaklama işletmelerinin sayısı yıllara göre literatürde yer alan çalışmalarda farklılık arz ettiği görülmektedir. 2011 yılında Duman (2011:14) tarafından yapılan bir araştırmada 64, 2012 yılında Yeşiltaş vd., (2012: 200) tarafından yapılan araştırmada 37, 2014 yılında Tekin (2014: 761) tarafından yapılan araştırmada 152, 2015 yılında Pamukçu ve Arpacı (2015: 327) tarafından yapılan araştırmada 148 ve 2016 yılında Tekin ve Yılmaz (2016: 2051) tarafından yapılan araştırmada ise 43 konaklama işletmesinin Müslüman dostu konseptle hizmet verdiği belirtilmektedir. Günümüzde ise, Hünkar International Helâl Travel Genel Müdürü Cemal Erdem'e göre Türkiye'de 350 adet tesettür otelinin olduğu ve bunların ise 35'inin 5 yıldızlı lüks konaklama işletmesi olarak faaliyet gösterdiği ifade edilmektedir (Kuburlu, 2016). Bunlardan bazılarına örnek verecek olursak; Katarlı Retaj şirketi İstanbul'da Türkiye'nin ilk "İslami otel"ini açmış olup otelde bay-bayan ayrı havuzlar, mescitler bulunmakta, alkolsüz ve helâl gıda hizmeti verilmekte olup ayrıca iş kadınları için de ayrı bir kat uygulaması yer almaktadır (Gündüz, 2013). Antalya Alanya'da yer alan Adenya Otel İslami otel konseptinde hizmet vermektedir. Adenya otel misafirlerinin ibadetlerini aksatmaması odalarında seccade, Kur'an-ı Kerim nüshası, kible yönü işaretçisi ve tespih bulundurmakta olup alkolsüz ve helâl gıda hizmeti vermektedir. Denize sıfır olarak yer alan tesiste bay-bayan ayrı havuzlar ile sadece bayanların kullanımına özel bir de plaj yer almaktadır (Elçi Turizm, 2017). Elvin Deluxe Otel Antalya Alanya'da "Alkolsüz Aile Oteli" konsepti ile tedarikçilerinden İslami usul ve esaslara göre üretilmiş ürünler tercih eden, odalarında Kur'an-ı Kerim ve seccade bulunduran, tesis içerisinde ise bay-bayan ayrı havuzlar, mescitler ile sadece bayanların kullanımına özel çatı katı ve havuz snack bar bulundurmaktadır (Elvin Deluxe, 2017).

TS:13683: Helâl Yönetim Sistemleri – Oteller Standardı Helâl Şartları

TS 13683 standart numarası ile "Helâl Yönetim Sistemleri – Oteller" adlı standart 2016 Şubat ayında Türk Standartları Enstitüsü (TSE) tarafından yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu standart otel işletmelerinin helâl konsept doğrultusundan dikkat etmesi gereken ölçütler, bulundurması gereken nitelikler ve hizmetlerin sunulmasında baz alınması gereken kriterler genel ve helâl şartlar altında sıralanmıştır. Bu doğrultuda uyulması gereken genel şartlar 3 alt kriterden oluşurken helâl şartları ise 4 ana başlık altında bölümlendirilmiş toplam 44 kriter içermektedir. Helâl şartlar altında ilk bölüm olarak genel şartlar bulunmakta olup bu tarz konaklama işletmelerinin tesis genelinde konsept bakımından algılaması, benimsemesi ve uygulaması gereken 7 alt kriterden oluşmaktadır. İkinci bölüm olarak 21 kriterden oluşan mekânlarla ilgili helâl şartlar tesis içerisindeki odalar ve genel ortak kullanım alanlarına dair dikkat edilmesi gereken ölçütler yer almaktadır. Üçüncü bölüm ise aktiviteler ile ilgili şartlar olarak tesis içerisindeki rekreasyonel faaliyetler, eğlence ve spor faaliyetleri gibi

alanlarla ilgili 13 kriter yer almaktadır. Son olarak bu konseptte hizmet verecek işletme çalışanlarının bulundurulması gereken 3 kriterden oluşan çalışanlar ile ilgili şartlar bölümü bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, misafirlerin helâl konsept ile bilgilendirilmesi kapsamında 7 kriter ve uygulama kısmında ise 4 kriter olmak üzere Ek-A kapsamında helâl konseptle hizmet vermeyi benimseyen tüm işletmeler tarafından yerine getirilmesi gereken zorunluk kriterler olarak ilave şartlar da TS 13683'te yer almaktadır.

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bu araştırmanın amacı, öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmeleri (MÜDOKİ)'ne yönelik tutumların belirlenmesidir. Bu bağlamda öğretim üyelerinin gerek demografik özellikleri (cinsiyet, aile yapısı, medeni durum, yaş, çalışma süresi, akademik deneyim, tatil bütçesi vb.) gerekse de MÜDOKİ'ne yönelik (bilgi sahipliği, konaklama durumu, vb.) özellikleri ile ve bu tesislere yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespit edilmesi hedeflenmektedir. Araştırma nicel olarak tasarlanmış olup gerek TS 13683'te yer alan helâl kriterler gerekse de literatürde yer alan MÜDOKİ nitelik ve hizmetlerine dair uygulamalar temel alınarak anket hazırlanmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde aktif olarak görev yapan yaklaşık 1300 öğretim üyesi araştırmanın evrenini (N=1300) oluşturmaktadır. Evren büyüklüğüne göre, %95 güven düzeyinde gerekli örneklem hacmi n=297 olarak tespit edilmiştir (Altunışık vd. 2012:137). Bu doğrultuda bazı anketlerin hatalı doldurulabileceği veya boş bırakılabileceği düşünülerek toplamda 350 adet anket kolayda örnekleme tekniği kullanılarak öğretim üyelerine dağıtılmıştır.

Veri Toplama Aracı ve Veri Analizi

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğretim üyelerinin demografik özelliklerini ve MÜDOKİ hakkında bilgi, konaklama durumu ve tercihlerini belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir. İkinci bölümde ise, öğretim üyelerinin MÜDOKİ'ne yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik 5'li likert tipi derecelendirmeye (1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2- Katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum) tabi tutulmuş 36 ifadeye yer verilmiştir. Bu bölümde yer alan ifadeler TS 13683: Helâl Yönetim Sistemleri – Oteller standardında yer alan MÜDOKİ'nin bulundurulması gereken helâl şartlar ile literatürde yapılmış çalışmalarda (Shakiry, 2006; Javed, 2007; Rosenberg ve Choufany, 2009; Henderson, 2010; Ala Hamarneh, 2011; Duman, 2011; Sahida vd., 2011; Zailani vd., 2011; Bhuiyan vd., 2011; Laderlah vd., 2011; MdSalleh vd., 2014; Shuriye ve Daud, 2014; Stephenson, 2014:157; Jafari ve Scott., 2014; Fahim vd.,2014; Tekin, 2014; Karim,2014; Saad vd, 2015; Mohsin vd., 2015; Nassar vd, 2015; Hussain, 2015; Arpacı,2015; Collins-Kreiner, 2015; Chookaew vd., 2015; Eid & El Gohary, 2015; El Gohary, 2016; Razzaq., 2016) yer alan helâl konseptli otel işletmeleri uygulama ve hizmetleri dikkate alınarak düzenlenmiştir. Anket uygulamaları sonucunda 158 anket tam dolu olarak elde edilmiş olup verilerin analizinde SPSS 18.00 İstatistik Paket Programı kullanılmıştır. Araştırma kapsamında belirlenen temel hipotezlerin çözümlenmesi için t-test ve tek yönlü anova testi yapılmış olup katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik frekans analizi ile ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır.

Araştırmanın Hipotezleri

Bu araştırma kapsamında anket problemi olarak; “Öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmeleri (MÜDOKİ)'ne yönelik tutumların gerek demografik özellikleri (cinsiyet, aile yapısı, medeni durum, yaş, çalışma süresi, akademik deneyim, tatil bütçesi vb.) gerekse de MÜDOKİ'ne yönelik (bilgi sahipliği, konaklama durumu, vb.) özellikleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı” olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda araştırma kapsamında oluşturulan 12 farklı temel hipotez aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

H₁: Öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik tutumları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₂: Öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik tutumları aile yapılarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₃: Öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik tutumları bu tesislere yönelik bilgi sahibi olmalarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₄: Öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik tutumları bu tesislerde konaklama yapma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₅: Öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik tutumları yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₆: Öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik tutumları medeni durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₇: Öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik tutumları kurumda çalışma sürelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₈: Öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik tutumları akademik deneyim süresine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₉: Öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik tutumları bu tesislerde yıllık tatil yapma sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₁₀: Öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik tutumları bu tesisleri tercih etme sıklığına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₁₁: Öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik tutumları yıllık tatil bütçelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₁₂: Öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik tutumları bu tesislerde yapılan tatil şekline göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Araştırmada anket aracılığıyla elde edilen veriler istatistik paket programı aracılığıyla analiz edilmiş olup, öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik tutumlarının belirlenmesi ile ilgili ifadelerin aralarındaki tutarlılığı ve kullanılan ölçeğin güvenilirliğini tespit etmek amacıyla yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach's Alpha değeri %97,3 olarak bulunmuştur. Bulunan Cronbach's Alpha değeri, uygulanan ölçeğin güvenilirlik seviyesinin çok iyi ve yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 1: Güvenilirlik Analizi

Cronbach's Alpha	Soru Sayısı	Ortalama	Standart Sapma
0,973	36	3,5165	0,80195

Tanımlayıcı istatistikler sonucu elde edilen bulgulara Tablo-2'de yer verilmiştir. Araştırma kapsamında cinsiyet, yaş, medeni durum, aile yapısı, kurumda çalışma süresi ve akademik deneyim süresi demografik değişken olarak ele alınmıştır.

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Öğretim Üyelerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Demografik Özellik	n	Oranı %
Cinsiyet		
Kadın	66	41,8
Erkek	92	58,2
Yaş Grupları		
25 yaş altı	-	-
26-35	76	48,1
36-45	27	36,1
46-55	55	15,8
56 yaş ve üzeri	-	-
Medeni Durum		
Bekâr	43	27,2
Evli	107	67,7
Boşanmış	8	5,1
Aile Yapısı		
Çekirdek Aile	134	84,8
Geniş Aile	24	15,2
Kurumda Çalışma Süresi		

1 yıl ve daha az	12	7,6
2-4 yıl	58	36,7
5-7 yıl	45	28,5
8-11 yıl	23	14,6
12 yıl ve üzeri	20	12,7
Akademik Deneyim Süresi		
1 yıl ve daha az	9	5,7
2-4 yıl	39	24,7
5-7 yıl	39	24,7
8-11 yıl	35	22,2
12 yıl ve üzeri	36	22,8

Tablo 2'deki verilere göre araştırmaya katılan 158 öğretim üyesinin demografik özellikleri incelendiğinde; katılımcıların 66'sının (%41,8) kadın, 92'sinin (%69,2) ise erkek olduğu görülmektedir. Yaş aralığı olarak katılımcıların dağılımı olarak 25 yaş ve altı ile 55 yaş ve üzeri herhangi bir katılımcı bulunmazken 76 katılımcının 26-35 yaş aralığında, 27 katılımcının 36-45 yaş aralığında ve 55 katılımcının 46-55 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların 43'ü (%27,2) bekâr iken 107'si (%67,7) evli ve 8'inin (%5,1) ise boşanmış olduğu görülmektedir. Öğretim üyelerinin sahip olduğu aile yapıları itibarıyla değerlendirildiklerinde; 134'ünün (%84,8) çekirdek aile olarak, 24'ünün (%15,2) ise geniş aile olarak yaşantılarını sürdürdükleri belirlenmiştir. Katılımcıların 12'si (%7,6) 1 yıl ve daha az süredir Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde çalışırken, 58'i (%36,7) 2-4 yıl arası, 45'i (%28,5) 5-7 yıl arası, 23'ü (%14,6) 8-11 yıl arası ve 20'si (%12,7) ise 12 yıl ve üzeri bir süredir kurum bünyesinde çalışmaktadır. Öğretim üyelerinin sahip oldukları toplam akademik deneyim süresi açısından dağılımına bakıldığında; 9'unun (%5,7) 1 yıl ve daha az, 39'unun (%24,7) 2-4 yıl arası, 39'unun (%24,7) 5-7 yıl arası, 35'inin (%22,2) 8-11 yıl arası ve 36'sının (%22,8) ise 12 yıl ve üzeri olmak kaydıyla akademik tecrübeye sahip olduğu görülmektedir. Bu durumda katılımcıların sahip oldukları deneyim süresi açısından 1 yıl ve daha az dışındaki deneyim süresi grupları açısından frekanslarının eşit dağıldığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretim üyelerinin tatil tercihlerine ilişkin frekans dağılımları ve yüzdelik dilimleri Tablo-3'te belirtilmiştir. Bu doğrultuda, katılımcıların 102'si (%64,6) Müslüman dostu konaklama işletmeleri hakkında bilgi sahibi olduğunu belirtirken yalnızca 56'sının (%54,9) daha önce bu tür tesislerde konakladığı görülmektedir. Bir başka ifadeyle, katılımcıların 56'sı (%35,4) Müslüman dostu konaklama işletmeleri hakkında bilgi sahibi olmadığını belirtirken, 102'si (%64,6) ise daha önce Müslüman dostu konaklama işletmelerinde konaklamadığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların Müslüman dostu konaklama işletmelerini tercih etme sıklıklarına bakıldığında, 3'ünün (%1,9) daima ve 15'inin (%9,5) sıklıkla bu tarz tesisleri tercih ettikleri görülürken, 48'i (%30,4) bazen Müslüman dostu konaklama işletmelerini tercih ettiği veya edebileceğini belirtmişlerdir. Daha önce konaklama yapan 56 katılımcının 52'si yılda 1 defa Müslüman dostu konaklama işletmelerini tercih ederken geri kalan 4 kişi ise 2 defa bu tür tesisleri tercih ettiği görülmektedir. Bu katılımcıların büyük çoğunluğu (39 kişi) ailesi ile birlikte konaklamayı tercih ederken 10'u yalnız, 6'sı arkadaşları ile 1'i ise bunlardan farklı olarak bu tür tesislerde konaklama yapmaktadırlar. Müslüman dostu konaklama işletmeleri hakkında bilgi sahibi olmak açısından %32,3 ile sosyal çevre ön planda yer alırken, onu %25 düzeyinde internet ile tv ve radyo reklamları takip etmekte ve %17,1 ile gazete ve dergi reklamları da katılımcılar üzerinde etkili olmaktadır.

Tatile çıkma amaçlarına bakıldığında, katılımcıların 102'si (%67,1) büyük çoğunlukla dinlenme ve eğlence için ve yine büyük bir oranla katılımcıların 67'si (%42,4) akademik kariyer çerçevesinde iş amaçlı olarak seyahat ettiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların 52'si (%32,9) 2000 TL ve altında bir bütçeyi yıllık olarak tatil için ayırdığı görülürken 106'sının (%67,1) ise 2000 TL ve üzerinde bir bütçe ayırdığı görülmektedir. Konaklama tesislerine karar verirken katılımcıların 59'u (%37,3) internet vasıtasıyla ve 51'i (%31,3) ise arkadaş ve dost tavsiyesi ile konaklama tesisi seçimi yaptığını belirtirken yalnızca 23'ü doğrudan seyahat acentalarını aracı olarak kullanmaktadırlar.

Öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik tutumların belirlenmesine yönelik ifadeler ve katılımcıların bu ifadelere verdikleri cevaplar sonucunda ortaya çıkan aritmetik ortalamalar, standart sapma değerleri ve ilgili ifadeler çıkartıldığı takdirde yeni Cronbach's Alpa değerleri Tablo-4'te almaktadır. Anket uygulamasında 5'li Likert ölçeği kullanılmış olup 1=Kesinlikle Katılmıyorum iken 5=Kesinlikle Katılıyorum'u ifade etmektedir. İfadelere verilen cevapların ortalamalarına bakıldığında değerlerin 4,1456 ile 2,7152 arasında değiştiği ve en yüksek ortalamanın "Müslüman dostu otel odalarında TV ve uydu yayınlarının müstehcen olmaması önemlidir." ifadesine, en düşük ortalamanın ise "Fiyatlar fazla bile olsa yine de muhafazakâr otellerde konaklamayı tercih ederim." ifadesinde elde edilmiştir. Bunların yanı sıra Müslüman dostu otellerde tesis içerisinde bay – bayan mescitlerin olması ile iftar ve sahurda hizmet sunulması katılımcıların en yüksek düzeyde önem verdiği ilk 3 tutum arasında yer almaktadır. Ölçeğin ağırlıklı ortalaması 3,5165, standart sapması ise 0,80195 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik tutumlarının genel olarak pozitif olduğu ifade edilebilir.

Tablo 3: Araştırmaya Katılan Öğretim Üyelerinin Tatil Tercihlerine İlişkin Dağılımlar

	n	Oran %
Müslüman Dostu Konaklama İşletmeleri İle İlgili Bilgi Sahibi Olma Durumu		
Evet	102	64,6
Hayır	56	35,4
Müslüman Dostu Konaklama İşletmeleri Bilgi Kanalı		
Tv - Radyo	39	24,7
Gazete – Dergi	27	17,1
Sosyal Çevre	51	32,3
İnternet	41	25,9
Seyahat Acentası	4	2,5
Tesadüfi	8	5,1
Diğer	4	2,5
Müslüman Dostu Konaklama İşletmelerini Tercih Etme Sıklığı		
Hiçbir zaman	92	58,2
Bazen	48	30,4
Sıklıkla	15	9,5
Daima	3	1,9
Daha Önce Müslüman Dostu Konaklama İşletmelerinde Konaklama Durumu		
Evet	56	35,4
Hayır	102	64,6
Yıl İçerisinde Müslüman Dostu Konaklama İşletmelerinde Yapılan Tatil Sayısı		
1 defa	52	32,9
2 defa	4	2,5
3 defa ve üzeri	-	-
Müslüman Dostu Konaklama İşletmelerinde Konaklama – Tatil Şekli		
Yalnız	10	6,3
Aile ile	39	24,7
Arkadaşlar ile	6	3,8
Diğer	1	0,6
Tatile Çıkma Amacı		
Dinlenme-Eğlenme	106	67,1
Yeni Yerler Görmek	48	30,4
Yeni İnsanlar Tanımak	5	3,2
İş	67	42,4
Sağlık	18	11,4
Alışkanlık	5	3,2
Diğer	3	1,9
Yıllık Tatil Bütçesi		
0-2000 TL	52	32,9
2001-4000 TL	66	41,8
4001-6000 TL	36	22,8
6001 TL ve üzeri	4	2,5
Konaklama Tesisi Seçim Aracı		
Arkadaş Tavsiyesi	51	32,3

İnternet	59	37,3
Seyahat Acentası	23	14,6
Tv – Radyo Reklamları	7	4,4
Tesadüfi	17	10,8
Diğer	1	0,6

Öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik tutumlarının katılımcıların demografik özelliklerine göre karşılaştırılması ve bu bağımsız değişkenler açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız t – testi ve tek yönlü anova analizi yapılmıştır. Bu doğrultuda Tablo-4’te yer verilen t-testi sonuçlarına göre cinsiyete değişkeni açısından %95 güvenilirlik düzeyinde ortalamaların birbirine çok yakın ve $p=0,831 > p=0,05$ olduğu için cinsiyete göre öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik tutumlarının değişmediği görülmüş, dolayısıyla da H_1 hipotezi reddedilmiştir. Aile yapıları açısından karşılaştırıldığında ise geniş aile yapısına sahip öğretim üyelerini çekirdek aile yapısına sahip üyelere nazaran daha yüksek bir ortalamaya sahip olmasına rağmen %95 güven aralığında $p=0,260 > p=0,05$ olduğu için katılımcıların aile yapısı ile tutumları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu doğrultuda H_2 hipotezi de reddedilmiştir.

Öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmeleri hakkında bilgi sahibi olmaları ve daha önce bu tür işletmelerde konaklama yapmış olmaları değişkenleri ile Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik tutumları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak t-testi sonuçlarına göre anlamlı bir farklılaşma görülmektedir. Bu doğrultuda elde edilen sonuçlar itibarıyla, Müslüman dostu konaklama işletmesi hakkında bilgi sahibi olan katılımcıların ($X=3,67051$) Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik tutumları bu tür tesisler hakkında bilgi sahibi olmayan katılımcılara ($X=3,0481$) nazaran belirgin bir şekilde daha olumludur. Dolayısıyla H_3 hipotezi kabul edilmiştir ($p=0,000 < p=0,05$). Benzer şekilde, daha önce Müslüman dostu konaklama işletmelerinde geceleme yapan öğretim üyelerinin ($X=3,7178$) Müslüman dostu otellere yönelik tutumlarının daha önce bu tür tesislerde geceleme yapmamış olan öğretim üyelerine ($X=3,3075$) göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sebeple, H_4 hipotezi de kabul edilmiştir ($p=0,000 < p=0,05$).

Tablo 4: Öğretim Üyelerinin Müslüman Dostu Konaklama İşletmelerine Yönelik Tutumlarının Katılımcıların Demografik Özellikleriyle Karşılaştırılmasına İlişkin “T – Testi” Analizi Sonuçları

Özellik Türü	Değişken	n	Ort.	S. Sapma	t	df	p
Cinsiyet	Kadın	66	3,4369	,72741	-,214	156	,831
	Erkek	92	3,4644	,84139	-,219	150,575	,827
Aile Yapısı	Çekirdek Aile	134	3,4227	,78554	-1,132	156	,260
	Geniş Aile	24	3,6215	,83325	-1,086	30,770	,286
Müslüman Dostu Konaklama İşletmesi Hakkında Bilgi Sahibi	Evet	102	3,6751	,61600	5,118	156	,000
	Hayır	56	3,0481	,91757	4,578	82,825	,000
Daha Önce Müslüman Dostu Kon. İşletmesinde Konaklama	Evet	56	3,7178	,47764	3,199	156	,002
	Hayır	102	3,3075	,89116	3,768	155,944	,000

Öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik tutumlarının katılımcıların demografik özelliklerine göre karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü anova testi sonuçları Tablo-5’te verilmiştir. Katılımcıların Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik tutumları yaş grupları bakımından incelendiğinde %95 güven aralığında anova sonuçlarına göre $p=0,038 < p=0,05$ olduğu için gruplar arasında bir farklılık olduğu görülmüştür. Dolayısıyla H_5 hipotezi kabul edilmiştir. Bu farklılığın sebebini görmek için Tamhane’s T2 testi yapılmış olup, 46-55 yaş grubundaki öğretim üyelerinin diğer yaş gruplarındaki öğretim üyelerine göre tutumları daha olumlu olduğu görülmüştür.

Katılımcıların medeni durumları bakımından tutumları incelendiğinde %95 güvenilirlik düzeyinde gruplar arasında herhangi bir farklılaşma görülmemiştir. Anlamlılık düzeyi olarak $p=0,377 > p=0,05$ olduğu için H_6 hipotezi reddedilmiştir. Öğretim üyelerinin gerek kurumda çalışma süreleri gerekse de toplam akademik deneyimleri açısından Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik tutumlarının gruplar arasında anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Kurumda çalışma süreleri

açısından $p=0,593 > p=0,05$ olduğu için H_7 hipotezi, toplam akademik deneyim süresi bakımından ise $p=0,578 > p=0,05$ olduğu için H_8 hipotezi reddedilmiştir.

Öğretim üyelerinin gerek yıl içerisinde Müslüman dostu konaklama işletmelerinde yaptıkları tatil sayısı bakımından gerekse de bu tür tesisleri tercih etme sıklığı açısından Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik tutumlarının her iki özellik için de gruplar arasında anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Müslüman dostu konaklama işletmelerinde yaptıkları tatil sayısı bakımından $p=0,007 < p=0,05$ olduğu için H_9 hipotezi, Müslüman dostu konaklama işletmelerinde yaptıkları tatil sıklığı açısından ise $p=0,000 < p=0,05$ olduğu için H_{10} hipotezi kabul edilmiştir. Bu farklılığın kaynağını görmek için yapılan Tamhane's T2 testi sonucuna göre, MÜDOKİ'nde yapılan konaklama sayısı arttıkça öğretim üyelerinin tutumlarının da pozitif yönlü değiştiği ve bu tesislerde hiçbir zaman konaklama yapmayacaklar ile bazen konaklama yapabilecek öğretim üyelerinin tutumları arasında belirgin farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4: Öğretim Üyelerinin Müslüman Dostu Konaklama İşletmelerine Yönelik Tutumları

	1	2	3	4	5	Ort.	Std. Sapma	İfade Çıkarıldığında Cronbach's Alpha
	%	%	%	%	%			
1.İnancım gereği Müslüman dostu konaklama tesislerini tercih ederim.	12,0	14,6	43,7	20,3	9,5	3,0063	1,10296	,973
2.Müslüman dostu konaklama tesislerini, sunduğu ürün ve hizmetleri için tercih ederim.	12,7	16,5	32,9	30,4	7,6	3,0380	1,13365	,973
3.Müslüman dostu otellerde evlilik belgesi olmayan çiftlerin otele alınmaması önemlidir.	7,6	10,1	27,8	34,8	19,6	3,4873	1,14401	,973
4.Müslüman dostu otellerde helâl yiyecek içecek servisinin yapılması önemlidir.	4,4	12,7	20,9	36,1	25,9	3,6646	1,12647	,972
5.Müslüman dostu otellerde insan şeklini tasvir eden sanat türlerinin olmaması önemlidir.	8,9	12,9	32,3	24,1	20,9	3,3418	1,20916	,973
6.Müslüman dostu otellerde alkollü içeceklerin sunulmaması önemlidir.	8,2	8,2	25,9	29,1	28,5	3,6139	1,21417	,972
7.Müslüman dostu otellerde personelin inançlı kişilerden seçilmesi önemlidir.	7,0	10,1	36,7	27,2	19,0	3,4114	1,11806	,973
8.Müslüman dostu otellerde gece kulüplerinin olmaması önemlidir.	7,0	6,3	31,0	27,2	28,5	3,6392	1,16323	,972
9.Müslüman dostu otellerde kumarhanelerin olmaması önemlidir.	5,1	8,9	25,9	32,3	27,8	3,6899	1,12245	,972
10.Müslüman dostu otellerde bayanlara özel disko bulunması önemlidir.	12,0	8,9	34,2	29,7	15,2	3,2722	1,18724	,974
11.Müslüman dostu otellerde çocuklara özel eğitim programlarının (Kur-an, ilahi vb.) olması önemlidir.	7,0	9,5	30,4	32,3	20,9	3,5063	1,13287	,973
12.Müslüman dostu otellerde havuzların erkek ve kadınlar için ayrı olması önemlidir.	5,7	7,6	34,8	24,1	27,8	3,6076	1,13898	,972

13.Kıyı Otellerinde (Eğer varsa) Plajlarında bay – bayan bölümlendirmelerin olması önemlidir.	5,7	12,0	27,2	29,1	25,9	3,5759	1,16364	,972
14.Müslüman dostu otellerde ramazanda iftar ve sahurda hizmet sunulması önemlidir.	4,4	3,2	24,7	31,6	36,1	3,9177	1,06457	,973
15.Müslüman dostu otellerde tesis içerisinde yiyecek & içecek alanlarının ayrı olması önemlidir.	9,5	8,9	39,9	24,7	17,1	3,3101	1,14492	,973
16.Müslüman dostu otellerde otel dışı (outdoor) aktivite imkânlarının sunulması önemlidir.	3,2	2,5	25,9	39,2	29,1	3,8861	,96416	,973
17.Müslüman dostu otellerde bay – bayan etkinlik alanlarının ayrılması önemlidir	8,2	10,8	31,6	31,0	18,4	3,4051	1,15123	,972
18.Müslüman dostu otellerde tesis içerisinde bay – bayan mescitlerin olması önemlidir.	4,4	3,8	23,4	32,3	36,1	3,9177	1,07054	,972
19.Dini içerikli serbest zaman değerlendirme aktivitelerinin bulunması önemlidir.	6,3	4,4	32,3	36,1	20,9	3,6076	1,06380	,972
20.Müslüman dostu otellerde bekâr bayan ve erkekler ile ailelerin katlarının ayrı olması önemlidir.	7,0	10,1	34,8	24,1	24,1	3,4810	1,16598	,973
21.Müslüman dostu otellerde her bir odada Kuran'ı Kerim, seccade ve tespih olması önemlidir.	5,1	3,2	32,9	25,9	32,9	3,7848	1,09627	,972
22.Müslüman dostu otellerde her bir odada Kible'yi gösterir işaretlerin olması önemlidir.	4,4	8,9	26,6	26,6	33,5	3,7595	1,14230	,972
23.Tuvaletler ile yatakların yönleri kibleye bakmayacak şekilde düzenlenmesi önemlidir.	5,1	5,1	31,6	26,6	31,6	3,7468	1,11124	,972
24.Kozmetik ürünlerinin (buklet malzemeler) helâl (alkolsüz) olması önemlidir.	5,7	7,0	28,5	31,6	27,2	3,6772	1,11885	,972
25.Müslüman dostu otellerde her bir odada alaturka tuvalet bulunması önemlidir.	8,2	7,6	28,5	29,7	25,9	3,5759	1,19070	,973
26.Müslüman dostu otellerde alafranga tuvaletlerde taharet musluğu bulunması	8,2	4,4	29,1	27,8	30,4	3,6772	1,19056	,973

önemlidir.									
27.Müslüman dostu otel odalarında TV ve uydu yayınlarının müstehcen olmaması önemlidir.	-	-	31,0	23,4	45,6	4,1456	,86566	,975	
28.Odalarda namaz vakitlerini gösteren zaman çizelgelerinin bulunması önemlidir.	6,3	4,4	29,1	36,7	23,4	3,6646	1,08029	,972	
29.Oda servisinde personellerin odalara mahremiyet ilkelerine uyararak girmesi önemlidir.	5,1	5,1	25,9	32,9	31,0	3,7975	1,09288	,973	
30.Müslüman dostu otellerde bayan personellerin bekâr bayan müşterilerle, erkek personellerinde bekâr erkek müşterilerle ilgilenmesi önemlidir.	10,1	13,9	38,0	25,3	12,7	3,1646	1,13351	,973	
31.Bayan ve erkek müşterilerin tesis içerisinde İslami kurallara uygun kıyafetler giymeleri önemlidir.	7,0	7,0	34,2	32,3	19,6	3,5063	1,09862	,972	
32.Müslüman dostu otellerde işletmelerinin İslami finansal uygulamalara göre yönetilmesi önemlidir.	7,0	4,4	43,0	30,4	15,2	3,4241	1,03008	,973	
33.Müslüman dostu otellerin sınıflandırılmasında belgelendirme sistemlerinin uygulanması gerekir.	6,3	6,3	38,6	30,4	18,4	3,4810	1,06311	,973	
34.Fiyatlar fazla bile olsa yine de muhafazakâr otellerde konaklamayı tercih ederim.	22,8	14,6	38,6	16,5	7,6	2,7152	1,20557	,974	
35.Müslüman dostu konaklama tesislerine eşimi ve çocuklarımı bırakıp, işime dönebilirim.	12,0	13,9	48,7	16,5	8,9	2,9620	1,07007	,973	
36.Müslüman dostu konaklama tesislerinde konaklamanın güvenli ve konforlu olduğuna inanıyorum.	8,2	7,0	55,1	22,8	7,0	3,1329	,94501	,973	

Katılımcıların yıllık olarak tatile ayırdıkları bütçe açısından tutumları incelendiğinde %95 güven aralığında gruplar arasında herhangi bir farklılaşma görülmemiştir. Anlamlılık düzeyi bakımından $p=0,251 > p=0,05$ olduğu için H_{11} hipotezi reddedilmiştir. Buna karşılık, katılımcıların Müslüman dostu konaklama işletmelerinde konaklama – tatil şekli bakımından bu tür tesislere yönelik tutumları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Anlamlılık düzeyi olarak $p=0,027 < p=0,05$ olduğu için H_{12} hipotezi kabul edilmiştir. Bu farklılığın kaynağını görmek için yapılan Tamhane's T2 testi sonuçlarına göre; ailesi ile birlikte bu tesislerde konaklama yapan öğretim üyelerinin diğer gruplara ait öğretim üyelerinin konaklama şekillerine göre tutumlarının pozitif yönde farklılık oluşturduğu, yalnız veya arkadaşları ile konaklama yapanlar arasında ise herhangi bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Tablo 5: Öğretim Üyelerinin Müslüman Dostu Konaklama İşletmelerine Yönelik Tutumlarının Katılımcıların Demografik Özellikleriyle Karşılaştırılmasına İlişkin “Anova – Testi” Analizi Sonuçları

Özellik Türü	Dağılım	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
Yaş	Gruplar arası	4,096	2	2,048	3,350	,038
	Grup içi	94,748	155	,611		
Medeni Durum	Gruplar arası	1,237	2	,618	,982	,377
	Grup içi	97,607	155	,630		
Kurumda Çalışma Süresi	Gruplar arası	1,777	4	,444	,700	,593
	Grup içi	97,066	153	,634		
Akademik Deneyim Süresi	Gruplar arası	1,833	4	,458	,723	,578
	Grup içi	97,011	153	,634		
Yıl İçerisinde MÜDOKİ'nde Yapılan Tatil Sayısı	Gruplar arası	6,158	2	3,079	5,149	,007
	Grup içi	92,686	155	,598		
MÜDOKİ'ni Tercih Etme Sıklığı	Gruplar arası	12,559	3	4,186	7,471	,000
	Grup içi	86,285	154	,560		
Yıllık Tatil Bütçesi	Gruplar arası	2,589	3	,863	1,381	,251
	Grup içi	96,254	154	,625		
MÜDOKİ'nde Tatil Yapma Şekli	Gruplar arası	6,785	4	1,696	2,819	,027
	Grup içi	92,059	153	,602		

SONUÇ ve ÖNERİLER

Dini inançlar tüketicilerin satın alma kararlarını etkileyen temel faktörler arasında yer alması nedeniyle tüketiciler ürün ve hizmet satın alırken benimsedikleri inançları ön planda tutarak karar verebilmektedirler. Müslüman tüketiciler arasında inançlar doğrultusunda ürün ve hizmet tercihlerinde helâl kavramı ortaya çıkmaktadır. Başta temel fonksiyon olarak gıda üretiminde başlayan helâl uygulamalar kozmetik ürünleri, tıbbi ürünler, banka, finans ve turizm hizmetlerini de içermeye başlamıştır (Ab ve Johan, 2012:91). Turizm sektöründe helâl turizm gerek Müslüman ülkeler gerek Müslüman olmayan ülkeler tarafından bir niş pazar olarak hedef alınan yeni bir eğilim haline gelmesinin yanında son yıllarda literatürde giderek belirgin bir şekilde yer almaya başlayan önemli bir olgu haline gelmiştir. Bu doğrultuda turizmde helâl uygulamalar, konaklama hizmetleri başta olmak

üzere, ulaşım hizmetleri ve terminaller, sağlık hizmetleri, alışveriş ve kongre merkezleri, spor ve etkinlik alanları, tur operatörleri ve seyahat acentaları gibi birçok alanda yaygınlaşmaya başlamıştır. Turizmin en önemli yapıtaşlarından biri olan konaklama işletmeleri arasında Müslüman dostu konseptte hizmet vermeyi benimseyen tesislere karşı algı, tutum ve beklentilerin belirlenmesi hizmet kalitesi ve buna bağlı müşteri memnuniyetinin artırılmasıyla birlikte turizmde sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi açısından önem teşkil etmektedir.

Araştırma kapsamında, öğretim üyelerinin Müslüman dostu konaklama işletmeleri (MÜDOKİ)'ne yönelik tutumların belirlenmek için öğretim üyelerinin gerek demografik özellikleri (cinsiyet, aile yapısı, medeni durum, yaş, çalışma süresi, akademik deneyim, tatil bütçesi vb.) gerekse de MÜDOKİ'ne yönelik (bilgi sahipliği, konaklama durumu, vb.) özellikleri ile ve bu tesislere yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma kapsamında test edilen hipotezlerin kabul ve ret durumlarına ilişkin sonuçlar Tablo-6'de görüldüğü üzeredir. Buna göre; öğretim üyelerinin yaşları ile MÜDOKİ'ne yönelik bilgi sahibi olmaları, bu tesislerde konaklama yapmaları, yıllık tatil sayıları ve tercih sayıları ile tatil yapma şekilleri bakımından Müslüman dostu konaklama işletmelerine yönelik algı, tutum ve beklentilerinin değiştiği sonucuna ulaşıırken diğer 6 demografik özelliğe göre herhangi bir farklılık rastlanmamıştır.

Tablo 6: Araştırma Hipotezlerinin Çeşitli Testler Sonrası Değerlendirilmesi ve Hipotezlerin Kabul – Ret Dağılımına İlişkin Sonuçları

%95 Güven Aralığı ve p=0,05 Anlamlılık Düzeyi				
Tutum Türü	Hipotez #	Sig. Değeri (p)	Karşılaştırma	Araştırma Hipotezi
Müslüman Dostu Konaklama İşletmesi Tutumu	Hipotez 1	,831	0,831 > 0,05	Reddedilmiştir
	Hipotez 2	,260	0,260 > 0,05	Reddedilmiştir
	Hipotez 3	,000	0,000 < 0,05	Kabul Edilmiştir
	Hipotez 4	,002	0,002 < 0,05	Kabul Edilmiştir
	Hipotez 5	,038	0,038 < 0,05	Kabul Edilmiştir
	Hipotez 6	,377	0,377 > 0,05	Reddedilmiştir
	Hipotez 7	,593	0,593 > 0,05	Reddedilmiştir
	Hipotez 8	,578	0,578 > 0,05	Reddedilmiştir
	Hipotez 9	,007	0,007 < 0,05	Kabul Edilmiştir
	Hipotez 10	,000	0,000 < 0,05	Kabul Edilmiştir
	Hipotez 11	,251	0,251 > 0,05	Reddedilmiştir
	Hipotez 12	,027	0,027 < 0,05	Kabul Edilmiştir

Türk Standartları Enstitüsü (TSE) tarafından 2016 Şubat ayında TS 13683 standart numaralı “Helâl Yönetim Sistemleri – Oteller” adı ile helâl konseptli otel işletmelerinin belgelendirilmesi ve bu doğrultuda dikkat edilmesi gereken ölçütleri helâl şartlar altında sıralamış olmasına ve yürürlüğe gireli 11 ayı geçmiş olmasına rağmen henüz Türkiye’de 1 otel işletmesinin bu belgeye sahiptir. Görülen tablo itibarıyla sadece standartların belirlenmesinin yeterli olmadığı, sektör temsilcilerine gerekli bilgilendirmelerin ve tanıtımların yapılması, eğitimlerin organize edip verilmesi, belgelendirme süreçlerinin kısaltılması ve uygulamaların hızlandırılması, gerekli teşviklere ortam sağlanması ve

uygunluk denetimlerinin de gerçekleştirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Araştırma sonucunda öğretim üyelerinin demografik özelliklerinden ziyade MÜDOKİ'ne yönelik bilgi sahibi olunması, bu tesisleri daha önce tercih etme durumlarına göre belirgin farklılıkların görülmesi bu öneriyi doğrular niteliktedir. Benzer şekilde konaklama işletmelerinin de bu kapsamda sundukları hizmetleri resmi bir kurum aracılığıyla tasdiklemesi işletmeler açısından rakipler karşısında rekabet üstünlüğü ve pazarlama avantajı sağlayabilir ve bu doğrultuda gelirlerini artırabilirler. Buna paralel olarak, helâl turizm kapsamında MÜDOKİ arzının artırılması, bu noktada yeni tesis yatırımları için kolaylıklarının sağlanması ya da konsept değişikliği ile dönüşüm sağlayabilecek işletmelere de ilave teşvik uygulaması sağlanabilir.

Araştırmanın alan olarak sınırı Afyon Kocatepe Üniversitesi'dir. Araştırma, zaman ve maddi kısıtlar nedeniyle Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde aktif olarak görev yapan öğretim üyeleri üzerinde yapılmıştır. Bu nedenle, araştırma sonuçlarının tüm akademisyenlere, tüm tüketicilere ve tüm Türkiye'ye genelleştirmek mümkün değildir.

KAYNAKÇA

- Arpacı., Ö. (2015). Helâl Konseptli Otel İşletmelerinin Sezonlara Göre Algılanan Hizmet Kalitesinin Müşteri Sadakati ve Müşteri Değeri Üzerine Etkisi, Basılmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.
- Ab T., ve Johan, M. (2012). Issues in Halal Packaging: A Conceptual Paper. CS Canada International Business and Management.
- Al-Hamarneh, A. and Steiner, C. (2004). "Islamic Tourism: Rethinking The Strategies of Tourism Development in The Arab World After September 11, 2001", Comparative Studies of South Asia, Africa and The Middle East, C. 24, S. 1, S. 173-182.
- Ala-Hamarneh A. (2011).” Islamic tourism: A long term strategy of tourist industries in the Arab world after 9/11.” <http://www.staff.uni-mainz.de/alhamarn/Islamic%20Tourism%20-%20paper%20for%20BRISMES%202004> Adresinden Erişilmiştir (21.12.2016)
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S ve Yıldırım, E. (2012). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı, 7. Baskı, Sakarya Yayıncılık:İstanbul, Türkiye, ss.137
- Asif, A.S.(2011). Pakistan-Halal Meat Exports. Meat Trade News Daily. <http://tribune.com.pk/story/164694/the-rise-of-pakistan-in-the-global-meat-trade/> Adresinden Erişilmiştir, (26.11.2016)
- Battour, M. M., Battor, M. M., & Ismail, M. (2012). The Mediating Role of Tourist Satisfaction: A Study of Muslim Tourists in Malaysia. Journal of Travel & Tourism Marketing, 29(3), 279–297.
- Battour, M.I., Mohd N., Battor, M. and Awais, M. (2014). "Islamic Tourism: An Empirical Examination of Travel Motivation and Satisfaction in Malaysia", Current Issues in Tourism, S. 1-18.
- Battour,M.M., Ismail,M. N., & Battor, M. (2010). Toward A Halal Tourism Market. Tourism Analysis, 15(4), 461–470.
- BeHalal. (2011). First Sharia'h Compliant Resort to Open in Maldives. BeHalal. <http://behalal.org/home/first-shariah-compliant-resort-to-open-in-maldives/> Adresinden Erişilmiştir (07.01.2017)
- Bhuiyan, A.H. vd. (2011).“Potentials of Islamic Tourism: A Case Study of Malaysia on East Coastal Economic Region”, Australian Journal of Basic and Applied Sciences, vol:5

- Bon, M., & Hussain, M. (2010). Tourism in The Muslim World. İçinde N. Scott (Ed.), Bridging Tourism Theory And Practice (ss. 47–59).
- Bundhun, R. (2010). Hotels Aim to Reflect Islamic Culture, The National, <http://www.thenational.ae/Business/Travel-Tourism/Hotels-Aim-To-Reflect-%C4%B0slamic-Culture> Adresinden Erişilmiştir (07.01.2017)
- Carboni, M., Perelli, C., & Sistu, G. (2014). Is Islamic Tourism A Viable Option for Tunisian Tourism? Insights From Djerba. *Tourism Management Perspectives*, 11(0), 1–9.
- Chandra, G. R. 2014. "Halal Tourism; A New Goldmine For Tourism", *International Journal of Business Management & Research (Ijbm)*, C. 4, S. 6, S. 45-62.
- Chookaew, S., Chanin, O., Charatarawat, J., Sriprasert, P. and Nimpaya, S. (2015). "Increasing Halal Tourism Potential at Andaman Gulf In Thailand For Muslim Country", *Journal of Economics, Business and Management*, C. 3, S. 7, S. 739-741.
- Collins-Kreiner, N., & Wall, G. (2015). *Tourism and Religion: Spiritual Journeys and Their Consequences. The Changing World Religion Map* (Pp. 689–707). Netherlands: Springer.
- Duman, T. (2011). "Value of Islamic Tourism Offering: Perspectives from the Turkish Experience", *World Islamic Tourism Forum, Global Islamic Tourism Organization & International Institute of Advanced Islamic Studies, Kuala Lumpur, Malaysia*. July 12-13.
- Eid, R., & El-Gohary, H. (2015). The Role of Islamic Religiosity on The Relationship Between Perceived Value and Tourist Satisfaction. *Tourism Management*, 46, 477–488.
- El-Gohary, H. (2016). Halal Tourism - Is it Really Halal? *Tourism Management Perspectives*, 19, 124–130.
- Elçi Turizm, (2017). "Adenya Hotel & Resort", <https://www.islamiotel.com/adenya-hotel-resort> Adresinden Erişilmiştir (07.01.2017)
- Elvin Deluxe, (2017). <http://www.elvindeluxe.com/ana-sayfa> Adresinden Erişilmiştir (07.01.2017)
- Fahim, S. T. and Dooty, E. N. (2014). "Islamic Tourism: In The Perspective of Bangladesh", *Global Journal of Management and Business Research: Real Estate Event & Tourism Management*, C. 14, S. 1, S. 20-26.
- Farahani., vd. (2010). "Islamic Tourism and Managing Tourism Developmentin Islamic Societies: The Case of Iran and Saudi Arabia", *International Journal of Tourism Research*, vol: 12
- Fujisaki, M. (2015). Kaigetsu Inn: Muslim – Welcome Ryokan, Halal Media Japan, <http://www.halalmedia.jp/archives/6872/kaigetsu-inn-muslim-welcome-ryokan/> Adresinden Erişilmiştir (07.01.2017)
- Gulf News. (2010). "Range Hospitality to Invest Dh3.67b in Region's Religious Sites", *Gulf News Report*, <http://gulfnews.com/business/sectors/tourism/range-hospitality-to-invest-dh3-67b-in-region-s-religious-sites-1.723504> Adresinden Erişilmiştir (07.01.2017)
- Gündüz, A.E. (2013). "Türkiye'nin ilk 5 yıldızlı İslami otelini açan Retaj Bursa yolcusu", <http://www.star.com.tr/ekonomi/turkiyenin-ilk-5-yildizli-islami-otelini-acan-retaj-bursa-yolcusu-haber-736432/> Adresinden Erişilmiştir (07.01.2017)
- Halal Focus. (2011). Malaysia: 366 Hotels and Resorts Nationwide Get Halal Certification. <http://halalfocus.net/malaysia-366-hotels-and-resorts-nationwide-get-halal-certificatiom/> Adresinden Erişilmiştir (07.01.2017)

- Halalbooking. (2015). Halal Holiday. <http://en.halalbooking.com/halalholidays> (E.T.-07.01.2017)
- Halbase (2015). Halal Tourism. <http://www.halbase.com/articles?content=11> Adresinden Erişilmiştir (07.01.2017)
- Hassan, A.R. (2007). Islamic Tourism Revisited, A Note From The Editor. *Islamic Tourism*, 32(2), 1 <http://www.islamictourism.com/PDFs/Issue%2032/English/2.pdf> Adresinden Erişilmiştir (07.01.2017)
- Henderson, J.C.(2010). Sharia-Compliant Hotels. *Tourism and Hospitality Research*, 10(3), s.246-254.
- Hussain, T. (2015). 11 Reasons Why Muslims Should Travel. <http://ilmfeed.com/11-reasons-why-muslims-should-travel/> Adresinden Erişilmiştir (07.01.2017)
- İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT). (2016). "Müslüman Dostu Turizm: İİT Üyesi Ülkelerde Arz ve Talep Bileşenlerini Anlamak", Ankara:Türkiye
- Jafari, J.,Scott, N. (2014). Muslim World And Its Tourisms. *Annals of Tourism Research*, 44, S.1-19.
- Javed, N.(2007). Islamic Hotel Branding And Muslim Hospitality, <http://www.salesvantage.com/article/1143/Islamic-Hotel-Branding-Muslim-Hospitality> Adresinden Erişilmiştir (07.01.2017)
- Jurattanasan, A. and Jaroenwisan, K. (2014). "The Attribution of Shariah Compliant Hotel in Muslim Countries", *Review of Integrative Business & Economics Research*, C. 3, S. 39-44.
- Kalesar, M.I. (2010). "Developing Arab-Islamic Tourism in The Middle East: An Economic Benefit or a Cultural Seclusion", *International Politics*, Vol:3, No:5, Ss.105-136.
- Karim, S. (2014) "Halal Tourism: Way to Muslim-Friendly Environment an Industry That Goes Mainstream", February 13th 2014
- Kovjanic, G. (2014). "Islamic Tourism as a Factor of The Middle East Regional Development", *Turizam*, C. 18, S. 1, S. 33-43.
- Kuburlu, C. (2016). "Tesettür Otellerinin Sayısı 350'yi Aştı", *Hürriyet*, <http://www.hurriyet.com.tr/tesettur-otellerinin-sayisi-350yi-asti-40103557> Adresinden Erişilmiştir (07.01.2017)
- Laderlah.,vd. (2011) "A Study on Islamic Tourism: A Malaysian Experince", 2.nd International Conference on Humanities, Historical and Social Sciences IPEDR
- Lefevre, A. S. (2015). Thailand Launches Muslim-Friendly Tourist App. <http://uk.reuters.com/article/us-thailand-tourism-idUKKCN0P918F20150629> Adresinden Erişilmiştir (07.01.2017)
- Mansouri, S. (2014). "Role of Halal Tourism Ideology in Destination Competitiveness: A Study on Selected Hotels in Bangkok, Tahiland", *International Conference on Law, Education and Humanities (Icleh'14)*, Pattaya, Thailand, January 30-31.
- Mayock, P. (2015, July). 13. Hotel News Now: Muslim Market A Formidable Force in Travel <http://www.hotelnewsnow.com/articles/27031/Muslim-Market-Aformidable-Force-%c4%b0n-Travel> Adresinden Erişilmiştir (07.01.2017)
- Mdsalleh, N. Z., Abdulhamid, A. B., Hashim, N. H. and Oman, S. Z. (2014). "The Practice of Shariah-Compliant Hotel in Malaysia", *International Journal of Trade, Economics and Finance*, C. 5, S. 1, S. 26-30.

- Mohsin, A. (2014). Halal Tourism. Welcome Address For The 1st New Zealand Halal Tourism Conference, Hamilton. New Zealand: University Ofwaikatomanagement School
- Namin, A.T. (2012). "Islam And Tourism: A Review On Islamic Republic On Iran", International Journal of Management and Humanity Sciences, Vol:1, No:1, Ss.17-23.
- Nassar, M.A., Mostafa, M.M., & Reisinger, Y. (2015). Factors Influencing Travel to Islamic Destinations: an Empirical Analysis of Kuwaiti Nationals. International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research, 9(1), 36–53.
- Nasreen, S. (2010). The Birth of Halal Holidays. The Guardian <https://www.theguardian.com/travel/2010/aug/28/halal-holidays-turkey-muslim-women> Adresinden Erişilmiştir (07.01.2017)
- Omar, C.M.C vd. (2014). Shariah Compliance In Hotel Operations Using Islamic Tourism Product Index, International Conference on Tourism and Development: Growth and Diversity at Chiang Mai, Thailand, August 29-30, 2014
- Pamukçu, H. ve Arpacı, Ö. (2015). "Helâl Konseptli Otel İşletmeleri: Türkiye'deki Mevcut Durum Üzerine Bir Araştırma", I. Uluslararası Türk Dünyası Sempozyumu, 19-21-Kasım, Ss.319-331
- Pavlova, I. (2011). "Bosnia Sees High Promise in Halal Tourism", See Top 100, S. 120-121.
- Pewresearch Center. (2012). The Global Religious Landscape: A Report on The Size and Distribution of The world's Major Religious Groups as 2010. Washington,D.C.
- Ramakrishnan, M. (2015). Muslim Travel Market Tops Spending Worldwide. <http://www.smartmeetings.com/news/74930/muslim-travel-market-tops-worldwide-spending> Adresinden Erişilmiştir (07.01.2017)
- Razalli, M.R., Abdullah, S., & Hassan, M.G. (2012). Developing A Model For Islamic Hotels: Evaluating Opportunities and Challenges. Working Paper. Universiti Utara Malaysia
- Razzaq., A.S. (2016). Halal, New Zealand! An Exploratory Study into the Halal-Friendliness of Accommodation Providers in New Zealand, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İşletme, Pazarlama ve Girişimcilik Bölümü.
- Rosenberg, P., & Choufany, H.M. (2009). Spiritual Lodging - The Shari'ah Compliant Hotel Concept. http://www.4hoteliars.com/4hots_fshw.php?mwi=4010 Adresinden Erişilmiştir (07.01.2017)
- Saad, H., Ali, B., & Abdel-Ati, A. (2014). Sharia-Compliant Hotels in Egypt: Concept and Challenges. Advances in Hospitality and Tourism Research, 2(1), 1–13.
- Sahida, W., Rahman, S.A., Awang, K., & Man, Y.C.(2011). The Implementation of Shariah Compliance Concept Hotel: De Palma Hotel Ampang, Malaysia. In The Proceedings of The 2nd International Conference on Humanities, Historical and Social Sciences. Ipedr, Vol. 17. Singapore: Iacsit Press.
- Samoni, Z. and Abd Rahman, F. (2013). "Establishing Shariah Compliant Hotels in Malaysia: Identifying Opportunities, Exploring Challenges", West East Journal of Social Sciences, C. 2, S. 2, S. 95-108.
- Sboros,M. (2014). Moscow Hotel Goes 'Halal' in Bid to Attract Global Muslim Visitors. <http://www.biznews.com/travel/2014/10/27/moscow-hotel-goes-halal-bid-attract-muslim-visitors-around-world/> Adresinden Erişilmiştir (07.01.2017)
- Scott, N., & Jafari, J. (2010). Tourism in the Muslim World. Bingley: Emerald Press.

- Shakiry, A.S. (2006). The Academy of Islamic Tourismproject. Islamic Tourism, <http://www.itmitw.com/Articles/articles.php?issue=253> Adresinden Erişilmiştir (07.01.2017)
- Shuriye, A. O. ve Daud, M. R. H. C. (2014). "Hospitality And Leisure Between Religious Maxims and Modern Facilities", *Mediterranean Journal of Social Sciences*, C. 5, S. 27, S. 1127-1135.
- Stephenson, M. L. (2014). "Deciphering 'Islamic Hospitality': Developments Challenges and Opportunities", *Tourism Management*, C. 40, S. 155-164.
- Stephenson, M.L., Russell, K.A. and Edgar, D.(2010). "Islamic Hospitality in The UAE: Indigenization of Products and Human Capital", *Journal of Islamic Marketing*, C. 1, S. 1, S. 9-24.
- Tekin, Ö. A. ve Yılmaz, E. (2016). "İslami Turizm Konseptinde Hizmet Veren Konaklama İşletmeleri Üzerine Bir İnceleme", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 9, S. 9, Ss.2046-2058
- Tekin., Ö.A. (2014). "İslami Turizm: Dünyadaki ve Türkiye'deki Genel Durum Üzerine Bir İnceleme", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.7. S. 29, ss. 750-766.
- TTG Asia. (2014). Philippines Expands Offerings To Muslim Travellers. http://www.ttgasia.com/article.php?article_id=23549 Adresinden Erişilmiştir (07.01.2017)
- Türk Standartları Enstitüsü (TSE). (2016), "TS 13683 – Helâl Yönetim Sistemi – Oteller", Ankara
- WTM. (2007). *The World Travel Market Global Trend Reports 2007*. London: World Travel Market.
- Yeşiltaş, M., Cankül, D., ve Temizkan, R. (2012). "Otel Seçiminde Dini Hayat Tarzlarının Etkisi", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 11, S. 39, S. 193-217
- Zailani., S.vd. (2011). An Exploratory Study on the Factors Influencing the Non-compliance to Halal among Hoteliers in Malaysia. *International Business Management*
- Zulkifli, W. S. W., Rahman S. A., Awang, K. W. &Man, Y. B. C. (2011). Developing The Framework for Halal Friendly Tourism in Malaysia, *International Business Management*, 5 (6), 295-302